

Pyhiinvaellukset ja pyhän maan matkailu suomalaisessa matkailuliiketoiminnassa.

Susanna Roine

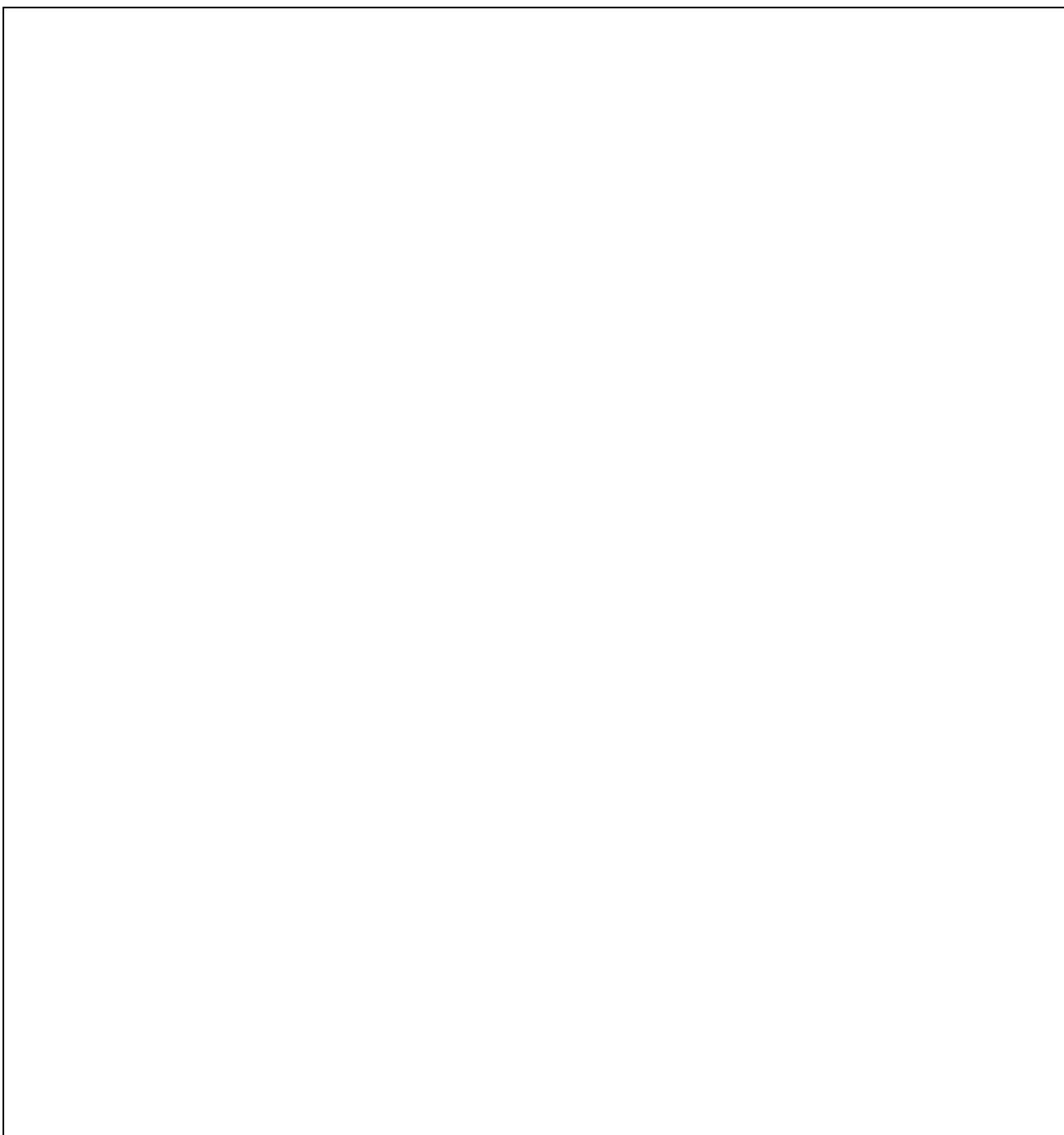
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Restonomi

Opinnäytetyö

2024

Tekijä(t) Susanna Roine
Tutkinto Restonomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Pyhiinvaellukset ja pyhän maan matkat suomalaisessa matkailuliiketoiminnassa
Sivu- ja liitesivumäärä 33+1
<p>Pyhiinvaellusten suosio on lisääntymässä. Uskonnollisiksi luokitellut matkat ovat volyymiltään yksi tämän päivän merkittävimmistä matkailutyypeistä. Lähes kaikilla suurilla uskonnoilla on pyhiinvaelluskohteensa. Opinnäytetyössäni keskityn kristittyjen pyhiinvaelluskohteisiin, joista tunnetuimpia ovat Jerusalem, joka on Jeesuksen ylösnousemuksen paikka, ja Rooma, joka on apostoli Pietarin ja Paavalin marttyyrikuoleman paikka, sekä Santiago de Compostela Espanjassa. Suosittuja matkakohteita ovat myös pyhät paikat, joissa Neitsyt Marian kerrotaan ilmestyneen, kuten Fatima Portugalissa ja Lourdes Ranskassa. Kiinnostuin matkailijoiden motiiveista lähteä satoja kilometrejä pitkälle vaellukselle, joka edellyttää hyvää fyysistä ja henkistä kuntoa ja yöpymistä yhteismajoituksissa. Kiinnostavaa oli myös Israelin matkajien luja luottamus siihen, että tapahtuipa matkalla mitä hyvänsä, se ei ole heidän käsissään, eikä sen tarvitse olla.</p> <p>Tein kaksi asiantuntijahaastattelua ja haastattelin kaksi matkanvetäjää ennen kuin suunnittelin kysymykset ryhmille. Halusin tutkia mitkä asiat tekevät pyhiinvaelluksesta elämyksen tai unohtumattoman kokemuksen. Kartoitin ihmisten matkustusmotiiveja, odotuksia sekä tekijöitä jotka vaikuttavat eniten matkan onnistumiseen. Ensimmäinen ryhmä koostui kolmesta Israelin kävijästä, ja toisessa ryhmässä kaikki olivat kulkeneet Santiagon de Compostelan tien.</p> <p>Tietoperustan mukaan tällaiset matkat muuttavat joitain ihmisiä, mutta kaikille ei välttämättä tapahdu mitään sen kummempaa, vaikka siihen olisi kenties tavallista parempi mahdollisuus. Hengellistä elämystä ei varmasti unohdeta, mutta poikkeukselliset esteettiset elämykset voivat myös tehdä matkasta unohtumattoman.</p> <p>Santiago de Compostelan reitin tehneet kokivat reitin elämykselliseksi hyvin kokonaisvaltaisesti. Israelin matkajat kuvasivat ystävyuden ja yhteenkuuluvuuden tunteita, jotka tekivät matkoista erityisen arvokkaita. Välillä oli nukuttu puutarhassa pelkällä patjalla, ja kokemusta kuvattiin silti sekä elämyksenä että rakkaana muistona. Vierailut Jad Hashmonan kibbutseilla oli koettu erityisen koskettaviksi kuten myös holokaustista selvinneiden vanhusten kohtaamiset.</p> <p>Tulosten perusteella matkat muuttavat ihmisiä. Haastateltavan elämä oli ottanut konkreettisestikin uuden suunnan vaelluksen jälkeen. Toinen haastateltava taas oli löytänyt itsestään kirjailijan vaelluksella ja on tämän jälkeen julkaissut useita kirjoja. Kolmas haastateltava kuvasi extreme- tunteita, joita koki matkan aikana. Israelin matkajat pitivät sekä matkan suunnittelua, matkan järjestäjää että vetäjää tärkeinä matkan onnistumisen kannalta.</p>

Tekijä(t)
Susanna Roine

Asiasanat

pyhiinvaellus, pyhä maa, pyhät paikat, matkustusmotiivit, hengellinen elämys, esteettinen elämys

Tiivistelmä

Sisällys

Sisällys

Pyhiinvaellukset ja Pyhän maan matkailu suomalaisessa matkailu- liiketoiminnassa.	1
1 Johdanto	1
2 Pyhiinvaellukset ja pyhän maan matkat suomalaisessa matkailuliiketoiminnassa	3
3 Matkakohteet	5
3.1 Israel	5
3.2 Historiaa	6
3.3 Nähtävyydet ja kohde	7
3.4 Rooma	8
3.5 Pohjola	12
3.6 Kirkkoja ja katedraaleja	13
3.7 Uskonnollinen matkailu	15
4 Matkailijoita ja matkustusmotiveja	17
4.1 Tarpeet ja motiivit asiakaskeskeisyyden lähtökohtana	18
4.2 Uskonnolliset matkustusmotiivit	20
4.3 Uuden ajan naiset pyhiinvaeltajina	21
4.4 Ei uskonnolliset vaellukset	22
5 Tutkimuksen toteutus	23
5.1 Tutkimusmenetelmä	23
5.2 Sisällönanalyysi	24
5.3 Matkustusmotiivit	25
5.4 Matkan onnistumiseen vaikuttavat asiat	25
5.5 Elämyksellisyys	26
5.6 Muutos	27
5.7 Matkajärjestelyjen merkitys	28
6 Pohdinta	30
6.1 Luotettavuuden arviointi	30

	6.2 Oman oppimisen arviointi.....	30
7	Lähteet	32
8	Liitteet.....	34

1 Johdanto

Uskonnollisiksi luokitellut matkat ovat volyymiltään ja yleisyydeltään yksi tämän päivän merkittävimmistä matkailutyypeistä maailmassa. Lähes kaikilla suurilla uskonnoilla on pyhiinvaelluskohteensa. Mikä motivoi ihmisiä lähtemään pyhiinvaellukselle tai matkalle pyhään maahan, ja mitkä asiat tekevät tällaisista matkoista elämyksen tai unohtumattoman kokemuksen, näitä asioita käsitelen opinnäytetyössäni.

Opinnäytteeni keskittyy kristittyjen pyhiinvaelluskohteisiin, joista tunnetuimmat ovat Jerusalem, Rooma, sekä Santiago de Compostela ja apostoli Jaakobin hauta. Mikä saa nykyihmisen lähtemään pyhiinvaellukselle ja mikä on vaeltamisen tarkoitus? Onko pyhiinvaellus nykyisellään itsensä etsimistä vai uudenlainen fyysinen elämys, irtiotto arjesta? Muuttako pyhiinvaellus ihmistä? Entä mikä merkitys on matkajärjestelyillä matkan onnistumisen kannalta? Tutkimustani varten tein kaksi asiantuntijahaastattelua, lisäksi haastattelin kolme pyhän maan matkan useaan kertaan tehnyttä henkilöä, sekä kolme Santiago de Compostelan reitin vaeltanutta pyhiinvaeltajaa. Haastattelin lisäksi kaksi kokenutta matkanvetäjää. Suomen kielen sana pyhiinvaellus tarkoittaa vaeltamista pyhiin paikkoihin, se sinällään kertoo jo paljon. Näistä tärkeimpiä kristityille ovat Jerusalem, joka on Jeesuksen ylösnousemuksen paikka, sekä Rooma, joka on apostoli Pietarin ja Paavalin sekä monien muiden kristittyjen marttyyrikuoleman paikka, ja Jerusalemin ohella toinen ikivanha kristillinen pyhiinvaelluskaupunki. Luterilaiset eivät kuitenkaan yleensä käytä termiä "pyhiinvaellus" matkatessaan pyhille paikoille, mistä on kyse?

Kristitty pyhiinvaeltaja tukeutuu rukoukseen, kun sateet ja tuulet koettelee, rinka painaa ja kengät hiertävät. Sanotaan että pyhiinvaellus on elämän kuva, ihminen matkaa syntymästä kuolemaan, lopulta kohti taivaallista kotiaan, kohti luojaansa. Tutkimuksellani haluan tarjota tietoa siitä, mikä saa nykyihmisen lähtemään pyhiinvaellukselle. Aiheeseen liittyy paljon sanastoa. Seuraavassa on avattu joitain tässä työssä esiintyviä käsitteitä, mikä helpottaa lukemista.

Apsis- kirkon takaosa

Basilika- antiikista periytyvä rakennustyyppi, tarkoittaa nykyään tietyn tyyppistä kirkkoa

Intifada- kansannousu (arabiankielinen nimitys)

Pyhiinvaellus- matka pyhänä pidettyyn kohteeseen

Pyhä maa- Israel sekä Palestiinalaisalueet (myös Luvattu maa tai Kanaaninmaa)

Pyhimys- uskonnoissa pyhänä pidetty henkilö. Esimerkiksi katolinen kirkko julistaa pyhimyksiksi ihmisiä, jotka ovat osoittaneet sankarillista hyveellisyyttä elämässään.

Reliikki- pyhäinjäännös, pyhimyksen aineellinen jäännös

Sionismi- tarkoittaa nykyisin käytännössä Israelin taloudellista ja käytännöllistä tukemista.

2 Pyhiinvaellukset ja pyhän maan matkat suomalaisessa matkailuliiketoiminnassa

Nyman & Nyman (2019, 11–88) toteavat että jo muinaiset kreikkalaiset käyttivät käsitettä " noumenon", jumalallinen läsnäolo. Aikojen saatossa pyhän läsnäolo on saanut konkreettisia muotoja, ja kokemus liitetään niin paikkoihin, esineisiin kuin ihmisiin. Pyhiinvaelluksilla ihmiset osoittavat kunnioitusta niille asioille, jotka edustavat heidän elämässään kaikkein pyhintä. Usko ilmenee tällöin käytännöllisenä tekona, puhutaan myös toivomatkoista. Israeliin suuntautuvista matkoista käytetään molempia ilmaisuja. Toivomatkat kuvaavat matkoja, joissa kohteena on Raamatun maat ja maisemat.

Ensimmäiset tiedot matkoista Jeesuksen toiminnasta tunnetuille paikoille ovat kirkkoisä Origeneelta (n. 185–254) joka tutustui aidoilla tapahtumapaikoilla paikallisiin ihmisiin. Oma lukunsa on ristiretkeläisten aika. Ensimmäinen suomalainen, joka vaelsi Pyhällä maalla, oli Turun piispa Maunu Tavast vuonna 1424. Pyhiinvaellukset lakkasivat vuosisadoiksi, luterilaisen kirkon määräyksellä. Alun alkaen katoliseen perinteeseen liittyvä perinne on kuitenkin voimistunut viime vuosikymmeninä myös luterilaisen kirkon piirissä. Moni suomalainen on kulkenut Santiago de Compostelan polkuja, tai vaeltanut kotoisan Pyhän Henrikin pyhiinvaelluksen Turusta Kokemäelle.

Juutalaiset ja Israel ovat maailmanpoliittisesti jatkuvasti niin keskeisessä asemassa, että turistivierailu sinne lisää varmasti ymmärrystä asioihin. Missään muualla maailmassa ei jokainen neliometri kannan sellaista merkitysten määrää. (Nyman & Nyman 2019, 189–191.)

Toivomatkat ovat Tapani Oksasen perustama legendaarinen matkatoimisto Suomessa, joka on lennättänyt neljäkymmenen vuoden aikana lähes 180 000 pyhiinvaeltajaa Israeliin, ja sen lisäksi tuhansia Eurooppaan ja Lähi-idän maihin. Päivän retket aloitetaan usein aamuhartaudella. Iltaisin ryhmät kokoontuvat keskustelemaan päivän tapahtumista. Majoitusten osalta Toivomatkoilla on ollut alusta asti yhteydet tiettyihin hotelleihin. Turisteille bussit ovat oleellinen osa matkaa, mutta niin ovat myös hotellit. Yksi merkittävimmistä oli ja on yhä edelleen Tiberiaassa sijaitseva Ron Beach, joka sijaitsee Genesaretin järven rannalla, se sopii kokonsa puolesta hyvin suomalaisille matkailijoille.

Oksasen mukaan (5.9.2023) media kirjoittaa värikkäitä juttuja mellakoista, mutta rauhasta he eivät kirjoita mitään. Ennen Hamasin hyökkäystä kyseltiin vuosikymmeniä, voiko Israeliin mennä. Arabiväestön tärkein tulonlähde on turismi, se tarkoittaa sitä, että melkein kaikissa juutalaisissa hotelleissa työntekijät ovat arabeja. Jos levottomuuksia tulee, heiltä menee elanto. Betlehemissä on noussut hotelleja vierä viereen viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana, siellä on valtava määrä

ihmisiä, jotka saa elantonsa matkailusta. Myös bussifirmat, joita käytämme ovat arabien omistamia.

Asiakasryhmistä Oksanen (5.9.2023) toteaa jonkun 50-vuotiaan asiakkaan todenneen, että näin ”ikäihmiselle” matka oli rankka, toisaalta heidän vanhin asiakkaansa on 96-vuotias kirjakauppias, ja eräs toinen sai joitain vuosia sitten 90-vuotislahjaksi Israelin matkan. Hän muistaa myös yhden 85-vuotiaan naisen, joka aloitti matkailunsa tuolloin, ja teki seitsemän matkaa tuon jälkeen, eikä se hänelle tuottanut hankaluuksia. Toivomatkoilla on ollut myös ryhmiä, joiden matkanjohtaja on ollut pyörätuolissa, ja hän on pärjännyt hyvin, kaikki on siis suhteellista, riippuu aina siitä mihin vertaa. Palautteena asiakas, joka ennen on ollut ateisti, on matkan jälkeen kertonut alkavansa lukea Raamattua, Raamattu alkaa elää ja Israelin ystäviä nämä matkat ainakin tuovat suomeen, joten matkat myös muuttavat ihmisiä.

3 Matkakohteet

Israel ja Rooma ovat kristittyjen tunnetuimmat pyhiinvaelluskohteet, Israelissa käyneet kuvailevat maata joskus ”värikuvaraamattuna”, Roomaa taas pidetään pyhänä kaupunkina koska pyhät apostolit Pietari ja Paavali kuolivat siellä marttyyreinä.

Emil Anton on teologian tohtori, joka on kirjoittanut seitsemän tietokirjaa. Viimeisin näistä on; Rooma- opas pyhiinvaeltajille, jonka hän teki yhteistyönä Antti Kruusin kanssa. Emil on toiminut Helsinki- oppaana vuodesta 2021 ja Happy Guidena vuodesta 2016. Matkanjohtajatutkinnon hän on suorittanut Omniassa vuonna 2022 ja toiminut oppaana myös ulkomailla. Hän toimittaa Vatican newsiä ja opettaa katolista uskontoa Helsingin englantilaisessa koulussa. Anton (26.7.2023) ehdottaa monia muitakin pyhiinvaelluskohteita kristitylle pyhiinvaeltajalle. Jerusalemin ja Rooman ohella näitä voisivat olla esimerkiksi; Santiago de Compostela, Suomessa Köyliö ja Pyhän Henrikin Surmapaikka sekä Turku ja kansallispyhäkön paikka, jonne hänen luunsa lopulta päätyivät. Ruotsista taas löytyy Vatsdena, ja sieltä pyhän Birgitan luostari. Liettuassa on ristivuori jonne ihmiset ovat jättäneet krusifikseja. Puolassa Czestochovassa on Jasna Goran luostari ja mustan madonnan ikoni, joka on kovin suosittu. Italiassa taas on suosittu Via Francigena kävelyreitti ja Italiasta taas löytyy kohteita suorastaan ylitsevuotavaisesti. Hyviä esimerkkejä ovat Torinon käärinliina ja Creggiossa taas Pyhä Fransiscus ja ensimmäinen Jouluseimi. Pyhän Nikolauksen reliikit eli Joulupukin hauta on Barissa ja pyhä Graal löytyy Valenciasta. Ranskassa Lourdes, Lisieux'n Pyhä Teresa, sekä Jeanne D'Arc Rouenissa, ja tietysti Sacre Coeur ja Notre Dame Pariisissa. Portugalista löytyy Fatima, Bosniasta Medjugore sekä Guadalupe Meksikosta, lisäksi kaikki Ristin tien näytelmät pitkin eurooppaa. Puolasta ja Espanjasta löytyy kohteita myös vaikka kuinka paljon.

3.1 Israel

Swanström (2017, 86–98) toteaa, että Israelin tunteita herättävää historiaa ja nykyistä roolia maailmanpolitiikan polttopisteessä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Israelin valtio on perustettu alueelle, josta on käytetty monia nimityksiä, kuten Palestiina, Erets Israel tai Pyhä maa, puhujan näkökulman mukaan. Israelia pitävät omanaan juutalaiset, Palestiinan arabit ja sillä on paikkansa myös monien kristittyjen sydämissä. Alueen hallinta on vaihtunut lukuisia kertoja kuluneen kahdentuhannen vuoden aikana sotien ja uusien valloittajien myötä, juutalaisilta roomalaisille, sitten bysanttilaisille, sassanideille, islamilaisille kalifaateille, seldzukeille, eurooppalaisille ristiretkeläisille, aijubideille, mamelukeille, osmanien valtakunnalle ja lopulta briteille ennen Israelin valtion itsenäistymistä. Israel julistautui itsenäiseksi 14. toukokuuta 1948. Israelin ensimmäiseksi presidentiksi valittiin David Ben Gurion. Levottomuudet kiihtyivät avoimeksi sodaksi jo itsenäisyysjulistusta seuraavana päivänä, kun Egyptin, Jordanian, Syyrian, Irakin ja Libanonin joukot hyökkäsivät Israeliin.

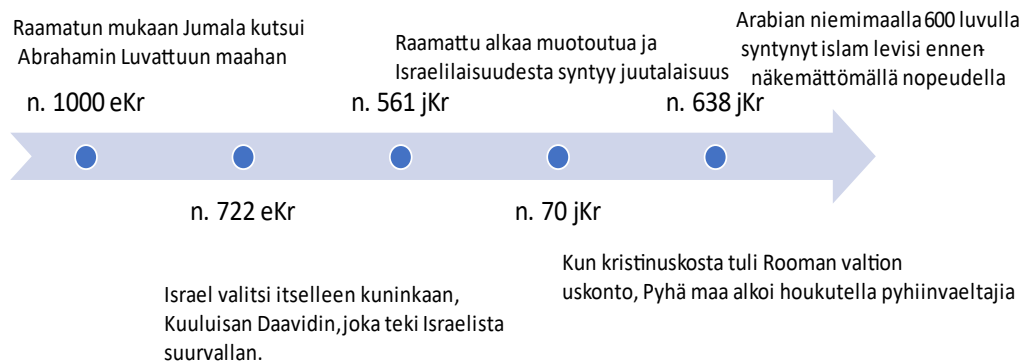
Israel kuitenkin säilytti itsenäisyytensä ja sai haltuunsa jopa suurempia alueita kuin YK:n jakosuunnitelmassa oli kaavailtu.

Länsirannalla palestiinalaisten tyytymättömyys kasvoi, ja puhkesi vuonna 1987 intifadaksi. Intifadan ilmenemismuotoja ovat mielenosoitukset, mellakat ja terrorihyökkäykset. Oslon sopimuksessa 1993 PLO:n johtaja Jasser Arafat ja Israelin silloinen pääministeri Jitzhak Rabin pääsivät yhteisymmärrykseen alustavista edellytyksistä Israelin ja palestiinalaisten rinnakkaiselolle. Islamismille uudet kasvot antanut ISIS eli Islamilainen kalifaatti on sittemmin saanut jalansijaa Siinailla, Israelin etelärajalta.

Vasko (2017, 108) toteaa, että vuonna 1975 YK määritteli yleispäätöksessään sionismin rasis-tiseksi ideologiaksi. Tämä päätös kuitenkin kumottiin vuonna 1991. Paavi Johannes Paavali II vieraili kautensa alussa Auschwitzin keskitysleirillä. Hän oli merkittävässä asemassa, kun Vatikaani tunnusti Israelin valtion. Israelin valtion ja Vatikaanin välille solmittiin diplomaattiset suhteet vuonna 1994. Paavi Benedictus XVI tapasi vieraillessaan Israelissa ja Palestiinan itsehallintoalueilla, sekä uskonnollisia että poliittisia johtajia. Hän vieraili muutamissa juutalaisissa kaupungeissa ja ilmaisi solidaarisuuden tämän alueen kansoille.

3.2 Historiaa

Heiskanen (2014, 17–32) toteaa että Israelilaiset tuntevat maansa nimellä Erets Israel, Israelin maa. Erets Israel tarkoittaa kaikkea sitä, mikä jää Välimeren ja Jordanjoen väliin. Kansainvälisesti ja historiallisesti voidaan puhua Palestiinasta. Vaihtoehtoinen neutraali ilmaisu on Pyhä maa, jota käytetään varsinkin puhuttaessa Raamatun ajoista ja tapahtumista. Maan keskiosa- mukaan lukien Länsiranta eli Juudea ja Samaria, ovat vuoristoista seutua. Jerusalem sijaitsee noin 750 metriä merenpinnasta. Välimeren rannikko on matalaa, vehmasta tasankoa. Beersebasta etelään avautuva Negevin autiomaa kattaa puolet koko maan pinta- alasta, ja koko maailman matalin kohta (lukuun ottamatta merenpohjaa) on Kuolleenmeren rannalla.

Kuva 1. Aikajana Israelin historiallisista tapahtumista (Heiskanen 2014, 20–21)

3.3 Nähtävyydet ja kohde

Oksasen (5.9.2023) mukaan Israelin matkalainen ei puhu käsitteestä "pyhiinvaellus". Sen sijaan puhutaan käsitteestä "toiviomatkailu". Pyhiinvaellus on roomalaiskatolilaisuuteen kuuluva termi, joka ei oikeastaan kuulu suomalaiseen Israelin matkailuun lainkaan. Toiviomatkat on vienyt 180 000 matkajaa Israeliin, matka on raamattutunti alusta loppuun, mutta ihmiset eivät puhu pyhiinvaeltamisesta. Luterilaisessa kentässä tai vapaissa suunnissa se ei kuulu sanastoon.

Matkanvetäjä (25.9) toteaa, että suurin osa kristityistä matkustajista odottaa pääsevänsä kulkemaan niillä seuduilla, joilla Jeesuskin on kulkenut. Halutaan päästä näkemään Betlehem, Nasaret, Jerusalem, Genesaretinjärvi, Kapernaum, vuorisäärnan vuori, Jeriko, Beerseba, ja paljon muuta. Suuri merkitys on myös päästä tutustumaan Jad Hashmonaan (kahdeksan muisto), joka on Juudean vuorilla sijaitseva asutus, moshav shitufi, noin 15 km Jerusalemista Tel Aviviin. Asutuksen perusti pieni ryhmä suomalaisia kristittyjä vuonna 1971.

Nykyään Jad Hashmona on elämää sykkivä messiaanisten juutalaisten yhteisö ja merkittävä keskus jossa on noin 300 Aluella sijaitsevat mm. hotelli ja ravintola, raamatullinen puutarha ja raamatunkääntäjien koti. Jad Hashmona perustettiin 50 vuotta sitten kahdeksan suomesta keskitysleirille lähetetyn muistoksi. Tähtitornin mäellä on myös muistopatsas näille kahdeksalle.

Oksanen (5.9.2023) toteaa itselleen merkittävän kokemuksen olleen ensimmäisellä matkalla Har-mageddonin alue. Hän oli tutustunut siihen aihepiiriin ja se vaikutti häneen. Monille on suuri koke-mus nähdä Genesaretin järvi, se ei ole muuttanut paikkaansa aikojen saatossa. Kaikki Raamatun kuuluisat kohteet, jotka ovat Toiviomatkojen ohjelmassa, kuten Öljymäki tai Getsemane, ovat ihmi-sille tärkeitä. Ero suomalaisen ja roomalaiskatolisen matkaajan välillä on se, että katolisille on tär-keää suudella vaikkapa tiettyjä muistomerkkejä tai kiviä, luterilaiset eivät käyttäydy niin. Ensimmäi-sellä matkalla kohteet koetaan hyvin tunnepohjaisesti.

3.4 Rooma

Antonin (26.7.2023) mukaan pääsyy tehdä pyhiinvaellus Roomaan ja Vatikaaniin voisi olla se, että halutaan oppia Pietarin ja Paavalin opetuksista, ja samalla matkata näiden kahden Jeesuksen vuoksi elämänsä antaneen apostolin haudoille. Mitä Roomassa tulisi tehdä, missä ainakin tulisi käydä?

Anton & Kruus (2023, 23–27) mukaan Vatikaanissa sijaitseva Pietarinkirkko on maailman suurin kirkkorakennus ja katolisen uskonnon pyhä paikka, ja se on nimetty apostoli Pietarin mukaan. Pie-tarinkirkko on kristikunnan historian toiseksi merkittävin pyhiinvaelluskohde Jeesuksen tyhjän hau-dan jälkeen. Nykyisen Pietarinkirkon rakennusprojektiin palkattiin ajan parhaat arkkitehdit ja taitei-lijat, kuten Michelangelo, Raffaello, Maderno, Bramante ja Bernini. Pietarin seuraajat, eli paavit tuli-sivat saamaan arvoisensa kirkon. Arkkitehti Bramanten (1444–1514) haasteena oli purkaa vanha Pietarinkirkko. Pietarinkirkosta tuli lopulta upea luomus, suoranainen arkkitehtoninen ihme.

Pietarinkirkon kupoliin on mosaiikein kirjoitettu Jeesuksen lause ” Tu es Petrus”, sinä olet Pietari, ja tälle kalliolle minä rakennan kirkkoni. Minä olen antava sinulle taivaan valtakunnan avaimet.” (Matt.16: 18–19) Roomalaiskatolilaisille tämä lause oikeuttaa Paavin aseman kirkon ylimpänä auk-toriteettina. (Stemp, 2011,67–69.) ”

Berninin vuonna 1667 lisäämiä pylväskäytäviä basilikan edustalla pidetään kuin käsivarsina, jotka syleilevät keskellä olevaa piazzaa ja toivottavat uskovat tervetulleiksi. Sunnuntaisin kello 12, Paavi pitää puheen yleisölle Pietarinaukiolla, joka sijaitsee aivan Pietarinkirkon vieressä. Paavi on paikalla myös keskiviikkoamujen messussa. Ensimmäinen asia, jonka kirkkoon saapuva näkee, ovat sen rakenteet kuten torni tai kupoli, näin kirkko muistuttaa kirkkokansaa paikasta, johon he

saapuvat jumalanpalvelusta varten, ja siitä että heidän tulee palvella Jumalaa. Entisaikoina uskonnollinen elämä ei rajoittunut vain kirkonmenoihin, vaan oli osa arkea. Jokainen kirkon elementti, ulkoiset mittasuhteet, sisustus sekä koristelu on selitettävissä käytännölliseltä ja teologiselta kannalta. Esimerkiksi kupolien rakentamisen perinne ulottuu antiikkiin asti. Huomattavin esimerkki on Roomassa keisari Hadrianukselle rakennettu Pantheon, siniseksi maalatulle pohjalle oli maalattu kultaisia tähtiä yötaivaan jäljittelemiseksi. Ajatus kupolista taivaan kuvana tulee esiin myös Pohjois-Italian Saronnossa sijaitsevassa Santa Maria dei Miracolin kirkon kupolin freskossa, jossa Jumala enkeleineen katsoo alas taivaan korkeuksista. (Stemp, 2011, 11–17.)

Anton & Kruus (2023, 27) esittävät että Pietarinkirkon rakennusprojektilla oli myös varjopuolensa, paavien hautoja tuhoutui ja varoja hankkeeseen hankittiin aneita myymällä. Ostamalla aneita, ihmiset saivat lievityksen synnin ajalliseen rangaistukseen, joka tarkoitti käytännössä sielun kiirastulian lyhenemistä. Martti Luther (1483–1546) sai tästä aiheen kuuluisiin teeseihinsä, jotka johtivat Lutherin kirkosta erottamiseen ja luterilaisuuden syntyyn.

Anton & Kruus (2023, 44–49) mukaan Apostoli Paavalin haudan päälle rakennettu basilika on Rooman pyhiinvaeltajan toinen ehdoton pääkohde. Paavalinkirkko onkin Rooman toiseksi suurin kirkko. Basilika on rakennettu paikalle, jolle perimätiedon mukaan apostoli Paavali haudattiin mestauksensa jälkeen. Kun pyhiinvaeltaja saapuu Paavalinkirkolle, hän näkee pylväshallin ja kansojen apostolin patsaan. Paavalin kädessä oleva miekka symboloi hänen marttyyrikuolemaansa, mutta myös jumalan sanaa, joka on kuin " kaksiteräinen miekka."

Paavali kirje heprealaisille 4:12

"Jumalan sana on elävä ja väkevä. Se on terävämpi kuin mikään kaksiteräinen miekka, se iskee syvään ja viiltää halki sielun ja hengen, nivelet ja luiden ytimet, se paljastaa sisimmät ai-keemme ja ajatuksemme. Jumalalta ei voi salata mitään. Kaikki mikä on luotu, on avointa ja alastonta hänelle, jolle meidän on tehtävä tili."

Anton ja Kruus (2023, 128–131) toteavat Pyhän Cecilian kuuluvan Rooman rakastetuimpiin pyhi- myksiin. Hän on soittajien, laulajien ja erityisesti kirkkomuusikkojen suojeluspyhimys, jonka nimeä Italian musiikkiakatemia kantaa. Cecilia syntyi Roomalaiseen ylimysperheeseen, ja hänestä tuli kristitty jo varhaisessa vaiheessa. Vanhemmat halusivat kuitenkin naittaa Cecilian Valerianukselle, vaikka hän oli pakana, Cecilia taas oli antanut neitsytlupauksen Jumalalle. Cecilia halusi laulaa yksin Jumalalle, soitinten soidessa. Cecilian onnistui kuitenkin kääntymään sulhasensa kristinuskoon. Valerianus taas kääntyi kristinuskoon veljensä Tiburtiuksen. Veljekset joutuivat vankilaan, jossa he tekivät myös vanginvartijastaan Maximuksesta kristityn. Lopulta kuitenkin, kaikilla kolmella oli kova kohtalo, ja he kuolivat marttyyreinä. Cecilia yritettiin ensin kärventää Roomalaisessa "

saunassa", mutta kun se ei onnistunut, pyöveli iski häntä kolmesti kaulaan. Cecilia eli tämän jälkeen vain kolme päivää, mutta ennen kuolemaansa hän pyysi paavi Urbanusta rakennuttamaan kotinsa paikalle kirkon. Cecilia haudattiin Calixtuksen katakombeihin. Hänelle on omistettu yksi Rooman kauneimmista kirkoista, joka rakennettiin antiikin aikaisen talon paikalle. 800-luvulla Paavi Paschalis I siirretti Ceciliaan reliikit katakombista hänen nimikirkkoonsa. Hautausarkku avattiin vuonna 1599, jolloin pyhimyksen ruumiin todettiin säilyneen ihmeellisesti turmeltumattomana.

Anton & Kruus (2023, 59–61) mukaan San Giovanni in Laterano, eli Pyhän Johanneksen arkki-basiilika Lateraanissa on Rooman pääkirkko, toisin kuin monet luulevat. Se on Rooman ensimmäinen julkinen kirkko vuodelta 324, Konstantinus Suuren rakennuttama ja Paaveille lahjoittama. Paavit asuivat Lateraanipalatsissa 1300-luvulle asti, siellä on pidetty myös viisi kirkolliskokousta, viimeisin vuonna 1512, vain viisi vuotta ennen Lutherin teesejä. Noin tuhannen vuoden ajan "Lateraani" merkitsi kristikunnalle samaa kuin "Vatikaani".

Anton & Kruus (2023, 70) mukaan. Santa Maria Maggiore, Suuri Marian kirkko on vanhin ja suurin Rooman Mariankirkoista. Paavi Liberius sai unessa käskyn, jonka mukaan kirkko tuli rakentaa paikkaan, johon sataisi lunta keskellä kesää, elokuun 5. päivä. Kun Esquilinus kukkula peittyi lumeen, kirkko rakennettiin sen päälle. Kristinusko sai virallisesti sallitun aseman 300-luvulla, jolloin alettiin rakentaa suuria kirkkoja, tuolloin myös neitsyt Maria sai muistolleen omistetun kirkon.

Anton & Kruus (2023,73) viittaavatkin paavi Benedictus XVI:n eli Joseph Ratzingerin mietiskelytekstiin;

" Keskellä oleva mosaiikki, johon kaikki johtaa, on vain meille ojennettu käsi, jotta osaisimme hypätä kuvista todellisuuteen. - - Se yrittää saada meidät siirtymään uskonnollisesta estetikasta uskon aktiin. Ensimmäinen asia, jonka tämä kirkko antaa meille, on vuosisatoja vanhassa rakennuksessa hiljentyminen, sen suuruudesta ja kauneudesta liikuttuminen, ikuisen, mahtavan ja kokonaan toisen kanssa yhteyteen tuleminen. Tarvitsemme nykyään jotain tällaista ylevää. Siinä ei kuitenkaan ole kaikki. Jos emme ottaisi seuraavaa askelta, sanoisi Kyllä uskolle, kaikki tämä jäisi kauniiksi uneksi, ohimeneväksi tunteeksi ilman sitovaa arvovaltaa ja siksi ilman voimaa."

Anton & Kruus (2023, 70–74) mukaan, Efesosssa pidetyssä ekumeenisessa kirkolliskokouksessa vuonna 431 vahvistettiin Marian arvonimi " Jumalansynnyttäjä" I. Jumalan äiti. Santa Maria Maggiore on rakennettu Esquilinus- kukkulalle, joka on yksi Rooman seitsemästä kukkulasta. Kirkko on tyypillinen Roomalainen " lasagne". Se on rakennettu 400-luvulla, ja sen julkisivut on rakennettu eri vuosisadoilla. Pääjulkisivu julkisivu on 1700-luvulta, se on Ferdinando Fugan suunnittelema. Kellotorni on Rooman korkein, pituudeltaan 75-metriä. Pylväiden yläpuolella kiertää 400-luvulta peräisin

oleva mosaiikkisarja, joka kuvaa vanhan testamentin tapahtumia. Altтарin apsiksessa oleva mosaiikki taas kuvaa Marian kruunausta. Koristeellinen katto on 1400–1500 luvulta, perimätiedon mukaan se kullattiin ensimmäisellä vastalöydetyllä Amerikasta tuodulla kullalla. Sivukappeli, jonka nimi on Sikstuksen kappeli, "Cappella Sisitina" ei ole sama kuin Vatikaanissa sijaitseva Sikstiiniläiskappeli, sen sijaan tähän kappeliin on haudattu Paavi Sixstus V ja Paavi Pius V sekä kuvanveistäjä Bernini. He lepäävät kirkon lattian alla, altтарin oikealla puolella. Basilica di Santa Maria Maggiore on yksi neljästä suuresta paavillisesta basilikasta. Paavilliset basilikat ovat Rooman piispan alaisia ja Rooman piispana toimii Paavi.

Anton & Kruus (2023,83–89) mukaan Pyhä Sebastianus ja Katakombit; antiikinaikaisen Appian tien varrella, sijaitsee sotilaiden ja poliisien suojeluspyhimyksen, pyhän Sebastianuksen kirkko, katakombien päällä. Sebastianus oli roomalainen sotilas, joka sidottiin paaluun ja ammuttiin täyteen nuolia- aihe on inspiroinut taiteilijoita vuosisatojen ajan. Tätä maanalaista hautausmaata alettiin ensimmäisenä kutsua katakombeiksi. Tapahtumapaikalla on nykyään San Sebastiano in Palatino-kirkko. Sebastianuksen pääkalloa säilytetään Lateraanikirkon ja Colosseumin välimaastossa sijaitsevassa Santi Quattro Coronati-basilikassa. Reliikkikappelissa puolestaan säilytetään yhtä Sebastianuksen lävistäneistä nuolista, ja osaa paalusta, johon hänet oli sidottu. Siellä voi nähdä myös väitetyt Kristuksen jalanjäljet, jotka jäivät maahan vapahtajan kohdattua Roomasta pakenevan Pietarin Appian tiellä.

Anton & Kruus (2023, 94–126) toteavat, että lkuisessa kaupungissa rakastetaan Jeesuksen äitiä, joten Neitsyt Marialle omistettuja pyhäkköjä Roomassa riittää! Santa Maria della Vittoria I. Voiton pyhä Maria. Carlo Madernon suunnitteleman kirkon vetovoima perustuu "Pyhän Teresan hurmio"-nimiseen veistokseen, jonka on suunnitellut Gian Lorenzo Bernini. Pyhä Teresa kertoo enkelin ilmestyksestä "*Enkelillä oli käsissään pitkä kultainen keihäs, jonka rautaisessa kärjessä näytti olevan vähän tulta. Hän näytti lävistävän sillä sydämeni useaan kertaan, niin että keihäs tunkeutui sieluksiini.*"

Avilan Teresa oli roomalaiskatolinen nunna, naispyhimys ja mystikko. Hän uudisti karmeliittasääntökunnan ja vietti paljon aikaa rukoillen ja tuli kuuluisaksi mystisistä kokemuksistaan. Enkelin kohtaaminen tapahtui vuonna 1559 Espanjassa. Teresa kertoo kohtaamisesta: "*Se sytytti minut kauttaaltaan suureen rakkauteen Jumalaa kohtaan. Niin ankara oli tuska, että se pani minut vaikeroimaan, ja niin ylenmääräinen oli se suloisuus, jonka tämä suunnaton tuska minussa synnytti, ettei kukaan haluaisi sitä menettää, eikä sielu tyydy vähempään kuin Jumalaan.*" Anton ja Kruus (2023, 100) Pyhä Teresa on inspiroinut lukuisia taiteilijoita, Christopher West suosittelee Berninin veistosta erityisesti niille, joita epäpuhtaat kuvat ja elokuvat ovat haavoittaneet: "*Voitamme epäpyhän taiteen pyhällä taiteella, ja tämä on yksi suurista pyhän taiteen aarteista katolisessa perinteessä,*

siinä voi nähdä hengellisen ja ruumiillisen hurmion todellisen tarkoituksen: ykseyden Jumalan kanssa. Pornografia on tämän jumalayhteyden ekstaasin diabolista pilkkaa. " Anton & Kruus (2023,100) toteavat, että monet mestariteosta tarkastelleet ovat nähneet Teresan kasvoilla jotain eroottisen nautinnon kaltaisuutta. Freudin seksuaalisen vallankumouksen jäljiltä nykyihminen voi kuvitella, että selibaatissa elävä nunna projisoi seksihalunsa Jumalaan, tai että Bernini teki oman aikansa pornoa. Christopher West (2018 teoksessa Anton & Kruus, 2023,100) ehdottaa asian olevan päinvastoin. Ihmisen seksuaalinen halu ja nautinto ovat vain merkkejä siitä, että hänet on luotu ikuiseen ja täydelliseen yhteyteen rakkauden, viimekädessä itse Jumalan kanssa.

Anton & Kruus (2023, 102–103) mukaan Santa Maria del Popolo, I. Kansan pyhän Marian kirkko. Kirkkoa ovat olleet rakentamassa suurnimet kuten Bernini, Bramante, Pinturicchio, Raffaello ja Caravaggio. Kirkossa on nähtävissä Caravaggion (1571–1610) maalaukset Pyhän Pietarin ristiinnaulitseminen ja Pyhän Paavalin kääntymys Damaskon tiellä. Samalta aukiolta löytyy kaksi muuta Mariankirkkoa, Santa Maria dei Miracoli ja Santa Maria in Montesanto, jotka ovat kuin kaksoissisarret, 1600-luvun barokkikirkkoja. Jälkimmäistä kutsutaan myös "taiteilijoiden kirkoksi".

Anton & Kruus (2023, 117–118) mukaan Santa Maria in Cosmedin sijaitsee Rooman ytimessä, Circus Maximuksen päädyssä, Palatinuskukkulan ja Tiberjoen välissä. Tämä poikkeuksellinen kirkko tulisi jokaisen pyhiinvaeltajan merkitä ensimmäisten joukkoon listalleen. Paikka tunnetaan parhaiten " totuuden suusta", joka tarinan mukaan puraisee sellaista, joka käsi sen suussa lausuu valheen.

Anton (26.7. 2023) mainitsee omiksi suosikeikseen ehdottomasti Pietarin ja Paavalin basilikat suurudessaan ja upeudessaan, ja myös apostolien hautojen takia. Pienemmistä kirkoista esimerkiksi Santa Maria in Cosmedin on myös hänen suosikkinsa, siellä voi kuuulla kolmikielisen liturgian, arabiaksi, italiaksi ja kreikaksi, hän kertoo bysanttilaisen liturgian olevan todella kaunis. San Clemente on hänen mielestään myös todella hieno kuten Santa Maria sopra Minerva, suosikkeja on todella paljon, joten valinta on hänelle vaikea.

3.5 Pohjola

Aalto ym. (2022, 30–37) mukaan yksi Pohjolan suosituimmista pyhimyksistä on ruotsalaiseen ylimyssukuun kuulunut Pyhä Birgitta. Birgitan näkyjen pohjalta on perustettu Vadstenan luostari Vätternin rannalle Ruotsiin, siellä on myös Pyhän Birgitan hauta. Birgitta alkoi nähdä näkyjä jo lapsena, luostariin häntä ei kuitenkaan laitettu, vaan hän meni naimisiin 13-vuotiaana ja sai kahdeksan lasta. Birgitta rakennutti kotitalalleen talon sairaiden ja köyhien auttamista varten, ja hänestä tuli nopeasti suomalaisille rakas pyhimys. Vadstenasta on säilynyt ihmekertomuksia, jossa mainitaan

eksyksiin joutunut Helena- tyttö. Hänen vanhempiensa Pyhälle Birgitalle tekemä lupaus pyhiinvaelluksesta kuitenkin saattoi tytön vahingoittumattomana kotiin.

Myös Tukholman dominikaanikirkossa säilytetty ihmeitätekevä risti veti suomalaisia pyhiinvaeltajia puoleensa. Vadstenan birgittalaisluostariakin tärkeämpi pyhiinvaelluskohde oli Pyhän Olavin hauta Trondheimissa. Pyhän Olavin kunniaksi on omistettu useita kirkkoja, myös Olavinlinna on nimetty hänen mukaansa. Suurin osa pyhiinvaelluksista tehtiin kuitenkin lähellä olleisiin kirkkoihin. Keski-ajalla tunnetuimpia kohteita olivat Turun tuomiokirkko, Pyhän ristin kirkko Hattulassa, sekä Pyhän Henrikin hautakirkko Nousiaisissa. Kun Naantaliin perustettiin birgittalaisluostari vuonna 1443, siitä tuli pyhiinvaelluskohde, jonne suomalaisten oli helpompi lähteä kuin Vadstenaan. Aalto ym. (2022, 30–37.)

3.6 Kirkkoja ja katedraaleja

Euroopan maat ovat täynnä vanhoja, ja historiallisesti merkittäviä kirkkoja. Vaikka uskonnolla ei olisikaan nykyihmisen elämässä suurta roolia, kirkot kiinnostavat matkajaa taide- ja kulttuurihistoriallisessa mielessä. Matkailijoille kirkot ja katedraalit ovat suosittuja nähtävyyksiä, ja hiljentymispaikkoja. Kirkot ovat myös kaikkein vanhimpia säilyneitä rakennuksia, joten ne opettavat nykypäivän ihmistä myös entisaikojen rakennustekniikasta, estetiikasta ja yhteiskunnasta. Matkailijoissa kirkot ja katedraalit herättävät usein nöyrää kunnioitusta. Entisaikana kun suurin osa kansasta oli lukutaidotonta, kirkkojen kieli, ikoneista ja veistoksista aina gargoileihin välitti Jumalan sanaa ja kertomuksia ajan kulttuurista. Yhä vielä kirkossa käyminen voi saada matkailijassa aikaan haltioitumisen tunteita. (Stemp 2011,5–15.)

Notre Dame on yksi suosituimmista matkailukohteista Pariisissa. Noin neljätoista miljoonaa ihmistä vierailee katedraalissa vuosittain. Se on yksi merkittävimmistä ja arvokkaimmista keskiaikaisista arkkitehtonisista muistomerkeistä Euroopassa. Katedraalin rakentaminen aloitettiin vuonna 1163. Ranskan kuninkaana oli tuolloin Ludvig VII. Katedraalin alttari vihittiin vuonna 1182. Rakentaminen kesti vuodesta 1163 vuoteen 1345. (Stemp 2011, 26–28.) Tämä keskeinen emäkirkko on Pariisin vanhojen kirkkojen joukossa eräänlainen kummitus; sillä on pää yhdestä, raajat toisesta, vartalo kolmannesta; vähän jokaisesta.”- Victor Hugo (Rantapallo).

Mont Saint- Michelin luostarisaaari on Ranskan kymmenen suosituimman nähtävyyden joukossa. Pyhän arkkienkeli Mikaelin kunnioittaminen voidaan jäljittää kristinuskon varhaisimpiin kausiin ja hänen kunniaukseen on nimetty lukemattomia kirkkoja. Pyhä arkkienkeli Mikael on myös jatkuva inspiraation lähde taiteessa. Luostarisaaarelle pääsee monilla tavoilla, mutta yleisin reitti alkaa

Rouenista ja kulkee Barneville-sur-Seinen ja Vimoutiersin läpi ennen kuin päätyy Avranchesiin tai Genêtsiin. (Brabbs 2017, 46–49.)

Via Francigenan (The way through France) on historiallinen pyhiinvaellusreitti, Via Francigena on yksi Euroopan tärkeimmistä pyhiinvaellusreiteistä Englannin Canterburystä Rooman Pietarinaukiolle. Via Francigena -pyhiinvaellusreitit Italian osuus alkaa Valle d'Aostan laaksosta. Reitti kulkee kohti Aostaa, tätä kaupunkia kutsutaan Alppien Roomaksi. Roomalaiset rakensivat Aostaan teitä kaupankäyntiä ja armeijan joukkoja varten, ja alueelta löytyy lukuisia linnoja . Reitin varrella on myös useita kyliä kuten Arnad, joka tunnetaan punaviinistään ja alkuperäisestä "Lard d'Arnadista" eli suolalla ja yrteillä maustetusta laardista, jota tarjoillaan usein ruisleivän ja hunajan kanssa. Alueen maisemia koristaa upeat palatsit. Matkan varrella on majesteettisia katedraaleja, vaikkapa yhdeksänsataa vuotta vanha Piacenzan katedraali ja vehreitä maatiloja. Alue on tunnettu erityisesti parrasaniinjaukosta, parramankinkusta, balsamiviinietikasta, mortadellasta ja tortellineista. Perimätiedon mukaan parrasani kehitettiin keskiajalla Bibbianossa Reggio- Emilian maakunnassa, benediktiiniläismunkkien luostareissa. Vaellus jatkuu Toscanan maisemissa Pyhiinvaeltajille on tarjolla majoitusta reitin varrella, mutta ei yhtä tiheässä kuin Compostelan reiteillä . Canterburystä Roomaan, kilometrejä kertyy reilu 2000. Via Francigena on myös Unescon tunnustama kulttuuri-reitti. (Brabbs 2017, 220–250.)

Pilgrims' Way Britanniassa on myös ikivanha reitti Winchesterin katedraalista Hampshirissa Canterburyn katedraaliin Kentissä. Canterburyn katedraalissa on Pyhän Thomas Beckettin pyhäkkö, jonka Henrik II:lle uskolliset ritarit murhasivat, Beckettin ajauduttua erimielisyyksiin kuningas Henrik II:n kanssa. Julia Cartwright ja Hilaire Bellock kiinnittivät 1900-luvun alussa huomion vanhojen pyhiinvaellusreittien olemassaoloon ja erityisesti niihin, joita käyttivät Lontoon ja Winchesterin pyhiinvaeltajat, jotka kunnioittivat Thomas Beckettin hautaa Canterburyssä. Winchesterin katedraali on kaupungin näkyvin maamerkki, se on yksi Ison Britannian suurimmista katedraaleista, sillä on suurin kokonaispituus kaikista goottilaisista katedraaleista Euroopassa. Jane Austenia juhlistaan nykyään yhtenä Englannin suurimmista kirjailijoista, mutta kun hänet haudattiin katedraaliin vuonna 1817 vain 41- vuotiaana, hänen muistokivensä ei maininnut hänen kirjojansa. Messinkikyltti pystytettiin vuonna 1972 korjaamaan pohjoisen sivukäytävän puutetta. (Brabbs 2017, 30–37.)

Pyhiinvaellukset koettiin pitkään katoliseen historiaan kuuluvaksi jäänteeksi, mutta koko euroopassa heräsi uudenlainen mielenkiinto vanhoja pyhiinvaellusreittejä kohtaan 1900-luvun jälkipuolella. Katolinen kirkko alkoi järjestää pyhiinvaelluksia Pyhän Henrikin surmapaikalle 1950-luvulla, ja 2000- luvulle tultaessa on laadittu on laadittu opastuksia historiallisille pyhiinvaellusreiteille ja luotu myös täysin uusia reittejä palvelemaan matkailijoiden hengellistä etsintää. (Aalto, Papinaho,

Riihihuhta & Torkki (2022, 35–37.) Kirkot ovat aina olleet tärkeä osa myös suomalaista kulttuuriperintöä ja kansallismaisemaa. Useat Suomen lähes kahdeksasta sadasta kirkoista on rakennettu jo satoja vuosia sitten, ja ne ovat taideteoksineen suojeltuja kohteita. Keskiaikaiset kirkot on rakennuttanut roomalaiskatolinen kirkko, eikä luterilaisuus juurikaan näy niiden sisustuksessa. Kirkkotaiteessa on useimmin aiheena Jeesus, useammin kuin Isä Jumala tai Pyhä Henki. Kyyhky-nen on myös suosittu Pyhän Kolminaisuuden esitys. Useimmat teokset keskittyvät Jeesuksen maanpäälliseen elämään. Kuvat saavat aiheensa neljästä evankeliumista, joista ensimmäinen jakso pitää sisällään Jeesuksen syntymään liittyvät tapahtumat, aina Marian ilmestyksestä lähtien. Toinen jakso kertoo Jeesuksen ihmeteoista, tämä vaihe alkaa Johannes Kastajan suorittamasta kasteesta. Viimeinen jakso keskittyy kuvaamaan Jeesuksen kärsimysnäytelmää, Jerusalemiin saapumisen, ristiinnaulitsemisen sekä ylösnousemuksen. (Stemp 2011, 78–82.)

Anton (26.7.2023) kertoo järjestävänsä myös bussipyhiinvaelluksia, luonnehtien niitä teologishengellis- kulttuurihistoriallisiksi ja ekumeenisiksi elämyksiksi kuten; Pyhä Henrik (ja Lalli): Kansallispühimyyksen tie, Pyhän Birgitan bussipyhiinvaellus, Juhana Herttuan jalanjäljissä, Mannerheimin syntykoti Louhisaari, Taivassalo ja Rymättylä, sekä Suomen Santiago: Pyhiinvaellus Rengon Pyhän Jaakon kirkkoon. Hän kertoo valitsevansa aina jonkun teeman, ja lähestyvänsä sitä ihmisten kautta. Hänen opasnäyttömatkansa oli Agricola ja Runeberg, matka Porvooseen ja Pernajaan. Hän lähestyy aiheita näiden henkilöiden elämäkertojen kautta, eikä niin että kertoisi vain rakennuksista. Arkkienkeli Mikael esimerkiksi oli aiheena Mikkelissä, se miten eri tavoin hän näkyy Juutalaisuudessa, Kristinuskossa ja Islamissa ja mitkä kaupungit on nimetty hänen mukaansa tai missä kaikkialla hän on suojeluspyhiinvaelluksenä.

Pyhillä paikoilla Jumala koskettaa ihmistä erityisellä tavalla. Jotkut kirkkoisät ovat silti suhtautuneet kielteisesti pyhiinvaelluksiin. Sekä Luther että Calvin vastustivat pyhiinvaelluksia. He pitivät pyhiinvaelluksia yrityksinä ansioitua jumalan edessä omin voimin, mikä sotii protestanttista uskonnäksitystä vastaan. (Elonheimo 2003, 10–20.)

3.7 Uskonnollinen matkailu

Stausbergin (2011, 9–57) mukaan Pyhiinvaellus on suosittumpaa kuin koskaan ennen ja se on muutamien viimeisten vuosikymmenien aikana kokenut markkinoiden elpymisen ympäri maailmaa. Stausberg muistuttaa, että Pyhiinvaellus on oma matkailun alansa. Lourdesissa käyneet kertovat vielä tänäkin päivänä ihmeperantumisista, se on yksi euroopan suosituimmista pyhiinvaelluskohteista, kaupungista on tullut myös taloudellisesti kehittynyt turistikaupunki. Fatima tuli kuuluisaksi kun Neitsyt Maria ilmestyi siellä kolmelle lapselle, vuonna 1917, kerrottin ilmestyksestä, joka oli ” aurinkoa kirkkaampi”. Fatimassa vieraillee vuosittain noin neljä miljoonaa kävijää, kun taas Santiago de Compostela Espanjassa vetää hieman enemmän matkajia puoleensa vuosittain. Shrine of our lady Aparecida Brasiliassa taas kiinnostaa noin kahdeksaa miljoonaa turistia vuosittain, Guadalupe Meksikossa on myös hyvin suosittu kohde. Uskontoa

ja matkailua käsittelevää kirjallisuutta on julkaistu vain vähän. Stausberg mainitsee Boris Vuckonicin kirjan ensimmäiseksi esitykseksi aiheesta. Vuckonicilla on on pohjimmiltaan varsin optimistinen näkemys mitä tulee turismiin, hänen mukaansa matkailu tarjoaa edellytyksen yksilön henkiseen rikastumiselle ja jatkuvalle itsensä kehittämiseksi. Hän väittää myös että koko matkailuilmiossa on paljon enemmän henkistä jopa sakraalista ja uskonnollista, kuin yleensä ajatellaan. Vaikka sekä Vuckonicin että Stausbergin kirjat käsittelevät uskonnon ja matkailun välistä suhdetta, ne lähestyvät aihetta eri tavalla. (Stausberg 2011, 9–10.)

Ei siis ole yllättävää, että matkailututkimuksen alalla on alettu käsitellä uskontoa. Matkailijoiden epämääräisesti ” uskonnollisiksi” luokittelemat matkat ovat volyymiltään ja yleisyydeltään yksi tämän päivän merkittävimmistä matkailutypeistä maailmassa. Tämä yksinkertainen asia kiinnittää huomion uskonnon ja matkailun väliseen suhteeseen. Vuckonic näki uskonnollisen matkailun muotoina pyhiinvaelluksen, uskonnollisille juhlille matkustamisen sekä matkailun puitteissa tapahtuvat vierailut uskonnollisissa kohteissa. Vuckonic toteaa myös, että hänestä näyttää siltä, että ” uskonnollinen matkailu” upotetaan muihin matkailun muotoihin, kuten kulttuuriperintömatkailuun (Stausberg 2011, 13–14.)

Anton (26.7.2023) kertoo ensimmäisestä vaelluksesta, jonka hän teki 16-vuotiaana Puolaan ja joka oli hyvä kokemus hengellisesti. Hän kertoo palanneensa samalle vaellukselle uudestaan vielä muutaman kerran. Suomessa vaelsimme Helsingista Turkuun kolmena kesänä, Turusta Nousiainen sekä Turusta Köyliöön Pyhän Henrikin tietä; hän kertoo. Pikkuvaelluksia hän on järjestänyt pääkaupunkiseudulla ja Santiagon tiellä hän on ollut kaksi kertaa. Näistä vaelluksista on varmaankin kasvanut pyhiinvaeltajan mieli; toteaa Anton. Matkailullinen tuotteistaminen on kuitenkin ollut hänen mieleissään vasta viime aikoina, kun ajatus on yhdistynyt opastyöhön.

Anton (26.7.2023) toteaa, että nykyään pyhiinvaeltamiselle ei varmaankaan voi antaa kovin tiukkaa määritelmää, koska ihmiset tekevät vaelluksia eri syistä ja antavat niille erilaisia merkityksiä. Suomen sana pyhiinvaellus kertoo aika paljon, se tarkoittaa vaeltamista pyhiin paikkoihin. Tyypillistä on, että kävellään pitkiäkin matkoja jonkun pyhimyksen haudalle, ja siihen voi liittyä hengellisiä syitä, esimerkiksi kiitokseksi rukousvastauksesta. Vaellus voi olla myös intensiivinen rukouspyyntö jonkun ison asian puolesta. Nykyään pyhiin paikkoihin pääsee myös bussilla ja lentokoneella, ja Santiagon tiekin on sekularisoitunut niin, että monet menevät sinne vain etsimään itseään tai tekemään irtioton arjesta. Santiagosta tosin ei saa pyhiinvaeltajan todistusta, ellei sitä tee uskonnollista syistä, jonkun toisen sertifikaatin sieltä kyllä saa. Tiukasti katsottuna pyhiinvaelluksella pitäisi olla uskonnollinen motiivi, sekulaareista ”pyhiinvaelluksista” voidaan ehkä puhua lainausmerkeissä.

4 Matkailijoita ja matkustusmotiveja

Kristinuskon näkökulmasta kyse on siitä, että Jumala toimii luomakuntansa kautta, luonto nähdään pyhänä. (Akiliitot 2023) Suomalaisten keskuudessa vallitsee vahva samanmielisyys luonnon merkityksestä, vaikka asenteet, ajatukset, tunteet ja toiminta vaihtelevat. (Sitra 2021) Luonnossa liikkuminen tai vaeltaminen on lähes jokaiselle suomalaiselle tuttu vahvasti kehollinen kokemus, luonnossa on myös helppo ymmärtää luojan suuruus, ja oma pienuus suhteessa koko luomakuntaan, ja yhteys kaiken olevaisen kanssa. Osalle vaeltaminen luonnossa on tapa kohdata pyhyys kaikkialla luomakunnassa, jotkut puhuvat luontohengellisyydestä. Hengellisyys koetaan usein luonnossa ja se myös johdattaa ihmiset kohti kohtuullista kuluttamista ja ekologisempaa elämänmuotoa. Vaeltaminen on suosittua, ja luontoelämyksiä Suomessa riittää. Kuuluisimpia vaelluskohteita lapissa lienee Karhunkierros, Hetta-Pallas, Luironjärven vaellus, Kevon kanjoni ja Haltin vaellus. Kansallispuistoista kannattaa mainita ainakin Lemmenjoki Inarissa ja Kolin kansallispuisto Pohjois-Karjalassa. Oiva paikka puuvanhusten halailuun ja ihailuun on myös Pyhä - Häkin kansallispuisto Saarijärvellä. (inthewoodsdear.fi)

4.1 Tarpeet ja motiivit asiakaskeskeisyyden lähtökohtana

Jos ihmisiltä kysytään miksi he haluavat matkustaa johonkin tiettyyn kohteeseen, saa yleensä vastaukseksi useita eri syitä, kuten esimerkiksi; " Se on paikka, jossa olen aina halunnut käydä", tai " Ystävät suosittelivat tätä paikkaa", tai " Siellä on aina hyvä sää ja rannat ovat upeat", tai " Olemme käyneet siellä säännöllisesti jo monta vuotta". Tällaiset vastaukset valottavat itseasiassa hyvin vähän ihmisten todellisia matkustusmotiiveja, sillä ne eivät kartoita heidän todellisia tarpeitaan ja halujaan. Ihmiset sanovat usein tarvitsevansa lomaa, kuten uutta mattoa, pölynimuria tai kesämekkoa. Tarve viittaa siihen, että pyydetty tuote on välttämätön jokapäiväisessä elämässä. Joskus lomasta voi kuitenkin tulla todellinen tarve, jos työ- tai elämäntilanne on liian kuormittava tai jos stressinsietokyky ylittyy. Mitä sitten tarkoitetaan tarpeilla? Perustarpeet ovat välttämättömiä eloonjäämisen ja ihmiskunnan säilymisen kannalta, näitä ovat ruoka, juoma, lämpö, hengitysilma, suoja ja lisääntymistarve. Hyvinvoinnille välttämättömiä psykologisia tarpeita ovat rakastetuksi tulemisen tarve ja rakastamisen tarve, aivan kuten ystävyuden ja arvostuksen kokeminen. Monet uskovat myös, että meillä on luonnostaan tarve hallita ympäristöämme ja ymmärtää sen yhteiskunnan luonne, jossa elämme. Osa tarpeista on syntymässä perittyjä, ja osa on opittuja, sosiaalisiin malleihin perustuvia tarpeita. Vanhempien varhainen kuolema tai muut vauriot varhaisissa kiintymyssuhteissa saattaa myöhemmin näyttäytyä vahvana tarpeena ripustautua muihin ihmisiin. Matkustaminen voi olla yksi tapa täyttää tarve, jota emme tiedosta tai osaa muotoilla sanoiksi. Esimerkiksi henkilö, joka haluaa matkustaa aina uudelleen ja uudelleen samaan kohteeseen, ilmaisee tarpeen kokea turvaa ja varmuutta matkallaan. (Holloway 2016, 72–75.)

Abraham Maslow'n tarveteoria vuodelta 1943 on edelleen ehkä tunnetuin motivaatiota käsittelevä teoria. Teoria mainitsee viisi tarveryhmää: fysiologiset, turvallisuuden, liittymisen, arvostuksen ja itsensä toteuttamisen tarpeet. Tarvehierarkiaa tulkitaan usein niin, että sen ylemmille tasoille, esimerkiksi itsensä toteuttamisen tasolle, päästään vasta kun alemman tason tarpeet on tyydytetty. Teoria tunnetaan nykyään jäykän hierarkkisena pyramidimallina, jollaiseksi Maslow ei sitä tarkoittanut. Hän ei uskonut, että tarpeet toteutuisivat samalla tavalla kaikissa ihmisissä, vaan toivoi muiden jatkavan ja kehittävän teoriaansa. (Mayor & Risku 2022, 30–33.)

Mayor & Risku (2022–22) tuovat esiin Reiss'n kehittämän motivaatioteorian, joka on koko ihmispersonallisuuden kattava teoria, siinä elämän kuusitoista perusmotiivia voidaan testata. Reiss'n teoria keskittyy elämän tarkoituksen ja inhimillisten voimavarojen tutkimiseen. Hän ryhtyi motivaatiotutkimukseen 1900-luvun puolivälissä, sairastuttuaan vakavasti, ja alettuaan sen seurauksena pohtia elämänarvojaan. Näitä ihmisluontoon kuuluvia motiiveja, jotka vaativat tyydyttämistä yhä uudelleen, kutsutaan perustarpeiksi tai perusmotiiveiksi. Reiss käyttää termiä "tarve" tarkoittaessaan

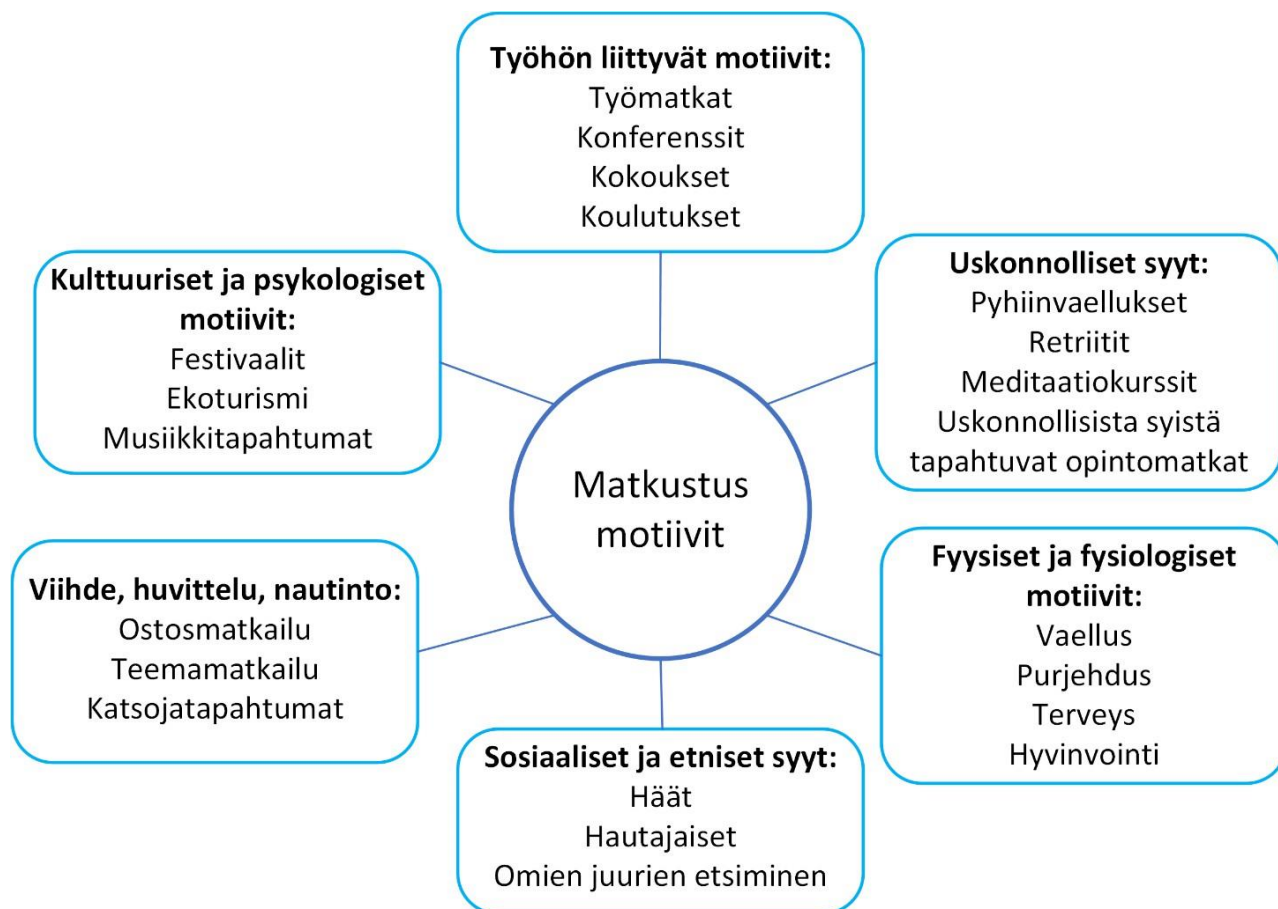
kaikkia ihmisiä motivoivien tavoitteiden ryhmää. Termillä "sisäinen motiivi" hän viittaa tarpeen psykologiseen kokemiseen.

Reiss uskoi, että vain ihmisiltä itseltään kysymällä saadaan luotettavaa tietoa modernin ihmisen motiiveista. Suurin osa aikaisemmasta tutkimuksesta pohjautui Jungin teorioihin, eikä niissä kiinnitetty tarpeeksi huomioita tieteelliseen luotettavuuteen. Reiss tutki motiivien yksilöllisiä eroja tarkasti. Tutkimukseen osallistuneilta kysyttiin motivoiko esimerkiksi perhe, lapset ja saavutukset heitä? Sen sijaan että koehenkilöiltä olisi kysytty " Ovatko lapsesi ja perheesi sinulle tärkeitä", heiltä kysyttiin " Onko lastesi kanssa oleminen sinulle kaikkein tärkeintä onnellisuutesi kannalta"? Vaikka lähes kaikki pitivät lapsia ja perhettä tärkeänä, vain muutamat vastasivat jälkimmäiseen kysymykseen myöntävästi. (Mayor & Risku 2022, 30–46.)

Onko halu tuntea olonsa hyväksi ainoa, mikä motivoi ihmisiä? Ovatko mielihyvä ja kipu ratkaisevat käyttäytymistä ohjaavat voimat? Reiss vastaa kielteisesti. Kun hänen elämäänsä uhkasi vakava sairaus, hän ei kiinnittänyt paljoa huomiota siihen, miten paljon saattaisi kokea kipua. Sen sijaan häntä ohjasi rakkaus ja velvollisuus läheisiään kohtaan. (Reiss 2013, 21–22.)

Näiden tarpeiden kartoittamisen esteenä on se, että monesti ihmiset ovat tietämättömiä niistä. Toiset taas ovat haluttomia paljastamaan todellisia tarpeitaan. Esimerkiksi harvat ovat valmiita avoimesti myöntämään, että he matkustavat tiettyyn kohteeseen tehdäkseen vaikutuksen muihin ihmisiin. Vaikka halu tehdä vaikutus ja saada asema naapurustossa saattaakin olla vain yksi tekijä lomakohteen valinnassa. Emme välttämättä aina ilmaise motiivejamme. Emme ehkä koe, että muut pitävät motiivejamme hyväksyttävänä. On helpompaa puhua yleisestä halusta rentoutua. Saatamme myös huomata, että motiivimme ovat täydellisessä ristiriidassa keskenään. Voimme haluta rentoutua juhlimalla koko yön. Syyt matkalle lähtöön voivat olla fyysisiä ja fysiologisia kuten; vaelus ja purjehdus, tai sosiaalisia ja etnisiä kuten häät ja hautajaiset, tai viihde ja nautinto kuten; ostosmatkailu ja teemamatkailu, syyt voivat olla myös kulttuurisia ja psykologisia, kuten; festivaalit ja ekoturismi, tai työhön liittyvät motiivit kuten; konferenssit ja kokoukset, tai uskonnolliset syyt kuten; pyhiinvaellukset ja retriitit. (Holloway 2016, 72–73; Horner & Swardbrooke 2016, 78–79; Komppula & Boxberg, 2005, 68–69.)

Kuvassa 1. on esitetty World Tourism Organizationin käyttämän matkustusmotiivien luokittelu, jota myös matkailututkimus yleisesti käyttää, sekä matkan tarkoitusta ilmaisevia motiiveja. (Komppula & Boxberg, 2005, 68–69.)

Kuva 2. Ensisijaiset matkustusmotiivit Kompplula & Boxbergia (2005, 68-69) mukaellen.

4.2 Uskonnolliset matkustusmotiivit

Siirala (2022, 246) toteaa elämänsä muuttuneen meditaatiokurssilla, jolloin hän sai vahvan kokemuksen siitä, että on mahdollista lopettaa jatkuva, harhaileva ajattelu. Hän löysi olemisen aarteen, eheyden ja vapauden tilan sisältään.

Siiralan (2022, 247–261) mukaan länsimaiset ihmiset elävät kasvavan osan elämästään mentaalissa, rationaalisessa maailmassa, jonka he sijoittavat päähänsä. Se on ideoiden ja ajatusten sähköinen maailma, joka houkuttelee meitä abstraktiin, yhä virtuaalisempaan todellisuuteen, kauemaksi omasta kehostamme. Meditaatio, mietiskely ja hiljentymisen ovat askeleita ihmismielen taustalle, lähestymään olemisen tilaa ja tarkkailemaan sitä.

Kristillisessä meditaatiossa, aivan kuten muissakin meditaatiosuuntauksissa on kyse mielen hiljentämisestä. Kun buddhalainen kohtaa meditaatiossa tyhjyyden, kristitty kohtaa Jumalan armon ja läsnäolon. Kristillinen meditaatio perustuu rukouksen traditioon, jota kutsutaan puhtaaksi rukoukseksi tai sydämen rukoukseksi. Meditaatiossa toistetaan nelitavuista mantraa ”maranatha”, sana on arameaa ja tarkoittaa ” Herra Tulee”. (World community for Christian meditation 2023.)

Kontemplaatiota pidetään läntisessä kirkossa usein mystisenä. Tätä aihetta käsittelee teoksissaan mm. Avilan Teresa ja Ristin Johannes. Kristinuskossa kontemplaatiolla viitataan mieleen, joka on suunnattu Jumalaan. Ruusukkorukous edellyttää luonnostaan rauhallista rukouksen ja hitaan mietiskelyn rytmiä, jotta rukoilijan on helpompi antautua katselemaan Kristuksen elämän salaisuuksia ja mietiskelemään niitä. Pyhä Ruusukko kuuluu oleellisesti katolilaisuuteen. Mietiskellessä puhutellaan pyhää Jumalanäitiä, autuasta Neitsyt Mariaa, joka kaikkien uskovien esimerkkinä oli erityisellä tavalla osallinen Jeesuksen pelastustyöhön.” Ruusukko” tarkoittaa sekä rukousta että rukousnauhaa, jonka avulla sitä rukoillaan. Ruusukkoa rukoiltaessa muistetaan kirkon, maailman ja lähimmäisten tarpeita. (Katolinen.fi 2023)

4.3 Uuden ajan naiset pyhiinvaeltajina

Rochester (2017, 95–99.) väittää, että pyhiinvaelluksen määrittelyn periaate on tarve saada konkreettisia kokemuksia arkipäivän ulkopuolelta, ja halu etsiä ja kohdata pyhyys sisällään. Lisäksi pyhiinvaellus voidaan esittää aktiivisena vastauksena henkilökohtaisten ja laajempien kriisien läpikäymiseen ja samalla ratkaisujen luomiseen. Hän esittää, että jokainen naispyhiinvaeltaja, joka tekee taidetta pyhiinvaelluksen inspiroimana pyhään paikkaan, edustaa iteraatiota, sillä tietoisesti tai tiedostamattaan hän osallistuu jatkuvaan dynaamiseen muistoon ja liittyy tietoisesti tai tiedostamattaan johonkin, joka on yhdistänyt kaikkia naisia aikojen alusta asti. Pyhiinvaelluksellaan hän kunnioittaa niitä naisia, jotka ovat aiemmin tunnistaneet naisten hengellisyyden pyhyiden ja pyhille paikoille johtavat polut. Hän kunnioittaa rohkeutta kokea nähtyjä sekä näkymättömiä ja tunnettuja sekä tuntemattomia tapahtumia. Imeytettyään tiedon ja pohdittuaan sitä hän jatkaa usein uusien ja erilaisten taiteen muotojen parissa, jotka ovat syntyneet matkan aikana. Naispyhiinvaeltaja siirtyy tässä prosessissa pyhiinvaelluksen teoreettisesta ymmärtämisestä taiteen näkökulmaan. Tästä esimerkkinä Rochester antaa kuvataiteilija Claire Cowien sarjan Pilgrimage (2010) joka korostaa pyhiinvaelluksen alkua ja paluuta kotiin. Cowie käyttää teoksissaan Sumi-väriä ja Intian mustetta. Paperille Cowie tekee maalauksia pyhiinvaeltajista, profeetoista, guruista ja vierailuista eksoottisissa paikoissa kuten suurissa igluissa ja savitiiliäsunnoissa. Menetelmäänsä Cowie valitsee maalaustensa yhdistelmiä ja luo pieniä installaatioita. Maalaukset hän sijoittaa toimistolleen. Hän kehystää maalaukset löytämillään kehyksillä, jotka maalaa mustaksi. Väri voi tarkoittaa hänelle pyhimysten poissaoloa tai heidän saapumistaan välitilojen kaltaisiin tiloihin (tyhjiön kaltaisiin tiloihin, joissa keho hajoaa vaihteleviin tuntemuksiin). Cowie yhdistää maalauksissaan myös sanaa ja kuvaa siirtyen proosaan, korostaakseen pyhiinvaeltajan kokemuksia. Esimerkiksi yhden Cowien maalauksen sisäpuolelta löytyvä teksti " Kävely voi olla vaarallinen asia", on osa hänen tekniikkaansa, hän lisää tekstejä ja tarroja taideteokseensa. Maalaukset, jotka muodostavat sarjan, kuten meditaatio, tee parannus tai kadu, ja rukoukset sekä laskeutuminen, tukevat hänen ajatustaan hengellisestä yhteydestä. Cowielle pyhiinvaelluskokemus ei lopu matkan päätyttyä, vaan se jatkuu

pyhiinvaeltajan sisäisäisessä maailmassa. Työt ovat muistoja saavutuksista. Taiteensa avulla Cowie korostaa, kuinka pyhiinvaeltajien kokemukset siirtyvät yksityisiin maailmoihin. Kehystetyt kuvat, kuten Giotton Pyhä Fransiscus ja Hyena Mother, vahvistavat pyhiinvaelluskokemusta muistoesineinä. Lisäksi taideteokset osoittavat, että pyhiinvaellus on päällekkäistä matkailun kanssa. Ajatus heijastuslinjasta viittaa naisiin, jotka tekevät taidetta reaktiona matkoilleen. Esimerkiksi Galia Linnin taiteelliseen työskentelyyn on vaikuttanut hänen kokemuksensa Israelin arkeologisista paikoista. Jumalattaren louhintapaikkoina tunnetut paikat ovat paikkoja, joissa jumalattaren hahmoja on kaivettu esiin. (Rochester, 95–101.)

4.4 Ei uskonnolliset vaellukset

Jim Morrisonin hautapaikka Pariisissa Père Lachaise'n hautausmaalla on lähes pyhiinvaelluskohde monille, ja se kuuluukin Pariisin vierailumpiin kohteisiin. Ilkivalta ja yölliset juhlijat rikkovat kuitenkin hautausmaan rauhaa, ja Morrisonin hautapaikan suojana onkin nykyään mellakka-aita. Haudalle jätetyt muistoesineet viestivät nostalgiaa ja karheaa hippihenkeä. Pariisin pikku varpusena tunnettu Edith Piaf on myös haudattu Père Lachaiseen, kuten näytelmäkirjailija Oscar Wilde. Piaf on yksi historian rakastetuimmista laulajista. Pariisin Bellevillen kaupunginosassa syntynyt Piaf eli poikkeuksellisen kovan elämän. Edith oli äitinsä hylkäämä sirkustaiteilijoiden tytär, joka kärsi näkövammasta. Hän varttui nuoreksi isoäitinsä omistamassa ilotalossa Normandiassa, ryhtyi laulamaan Pigallen kaduilla, ja synnytti teini-ikässä lapsen, joka kuoli jo parin vuoden iässä. Edithillä oli kuitenkin poikkeuksellinen ääni, ja sen lisäksi jotain vielä tärkeämpää, kyky koskettaa ihmisten sydämiä laulullaan. Tästä syystä hän eteni yökerholaulajasta suurille estradeille, ja hänestä tuli kaikkien tuntema tähti. (Rantapallo 2020.)

“Juoppohullu Odysseus”- Pentti Saarikoski Prahassa. Tarina kuvailee jollaistakin uskonnotonta vaellusta, runoilijaa, joka pakenee omaa elämäänsä Suomesta. Eletään aikaa, jolloin Praha oli kaikkien huulilla. Suosittu Beat- runoilija Allen Ginsberg on saapunut kaupunkiin, ja lännen vasemmistolaiset vaeltavat Prahaan kuin pyhään kaupunkiin. Päivät alkavat oluella runoilijan kantakapakkassa, jossa hän tirkistelee lyhythameisten tarjoilijattarien pikkuhousuja. Naiset hullaantuvat runoilijaan, runoilija on silti sitä mieltä, etteivät naiset kilpaile hänestä, vaan siitä kuka saa keittää hänelle aamulla kananmunan, jonka hän syö konjakkilasillisensa seuraksi. Rahat ovat vähissä, kädet vapi-sevat, sähkökin reistailee, joten Saarikoski kirjoittaa välillä kynttilänvalossa. (Helin, 2023, 60–63.)

5 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa käydään läpi laadullisen tutkimuksen kulku. Tein tutkimukseeni kaksi asiantuntija-haastattelua ja kaksi ryhmähaastattelua, joista toinen ryhmä oli Santiago de Compostelan tien kulkeita, ja toinen Israelin matkan moneen kertaan tehneitä, lisäksi haastattelin kaksi matkanvetäjää. Sain haastateltaviin yhteyden sähköpostitse. Löysin haastateltavat tutkimukseeni tutkimalla aiheeseen liittyviä julkaisuja ja sivustoja ja kyselemällä neuvoa tuttavilta. Haastattelut järjestin joko kasvotusten tai zoomin välityksellä. Haastateltavat olivat saaneet etukäteen sähköpostitse tiedon tutkimuksesta ja aineiston käytöstä, mutta tämä kerrattiin vielä haastattelun aluksi. Toteutin haastattelut puolistrukturoituna haastatteluna. Mitään yhtä määritelmää tästä haastattelumuodosta ei ole. Kysymykset on määrätty ennalta, mutta haastattelija voi vaihdella niiden sanamuotoa. Puolistrukturoidulle haastattelulle on myös ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. On tyypillistä, että kysymysten aihepiirit ovat tiedossa, mutta tarkka muoto ja järjestys puuttuu. Laadin kysymykset kahdelle ryhmälle, haastateltuani ensin Tapani Oksasen, Emil Antonin sekä kaksi matkanvetäjää. Pyhiinvaeltaja-ryhmässä kyselin missä he olivat vaelluksen tehneet, ja millainen kokemus se oli ollut. Kyselin myös haastateltavien odotuksista ja motiiveista lähteä matkalle, sekä valmistautumisesta, matkan suunnittelusta ja matkajärjestelyjen sekä matkaseuran merkityksestä. Suurin osa haastateltavista koki elämänsä muuttuneen matkalla, oli tapahtunut jonkinlainen sisäinen muutos tai muutos ajattelussa. Toinen ryhmähaastattelu toteutettiin Saalem-seurakunnan tiloissa, toisen tein kotoani zoomin välityksellä. Kasvotusten tehdyt haastattelut äänitin puhelimella, jonka jälkeen litteroin haastattelut, kuten zoom-haastattelut. Israel-ryhmässä oli kolme henkilöä, ikähaitari välillä 38 v.- 67 v. Pyhiinvaeltaja-ryhmässä oli myös kolme henkilöä, ikähaitari välillä 22 v.- 57 v. Pysin antamaan haastateltaville tilaa puhua mahdollisimman paljon, kukin vuorollaan ja siihen että haastateltavat ilmaisisivat itseään tunnin aikana mahdollisimman vapaasti ja aidosti.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta mahdollisimman kattava kuva, koska haastattelu on hyvin joustava menetelmä, se sopii monenlaisiin tutkimustarkoituksiin. Kun ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa, on mahdollista saada uudenlaista tietoa itse tilanteesta. Ei-kielelliset vihjeet auttavat ymmärtämään merkityksiä toisin kuin ensin ajateltiin. Haastattelumenetelmän valintaan on erilaisia perusteluja, ne vaihtelevat filosofisista lähtökohdista konkreettisiin seikkoihin. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 22–34).

Tutkittavat henkilöt valitaan etukäteen ja heidän valintaansa on tarkasti mietitty. Tutkimusmetodeja ovat teemahaastattelu, havainnointi ja ryhmähaastattelu, jotta tutkittavien henkilöiden näkökulmat saataisiin selville. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston koko riippuu tutkimusmetodista ja

haastateltavista. Tutkija voi päättää aineiston riittävyyden omavaltaisesti ja tarvittaessa keskeyttää haastattelut, jos ne alkavat toistaa jo saatuja vastauksia. Tästä käytetään termiä saturaatio, joka tarkoittaa aineiston riittävyyttä ja kylläisyyttä. (Hirsjärvi ym. 2007, 176–177.) Tutkimusmenetelminä kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan käyttää haastatteluita, jotka ovat joko strukturoituja tai puolistrukturoituja sekä havainnointia.

5.2 Sisällönanalyysi

Hirsjärvi & Hurme (2008, 143) toteavat laadullisen aineiston käsittelyn pitävän sisällään useita vaihteita. Keskeisiä vaihteita prosessissa ovat analyysi ja synteesi. Analyysillä tarkoitetaan koko aineiston käsittelyn prosessia, aivan alkuvaiheesta aina tulkinnallisiin lopputuloksiin asti. Analyysissä esitellään ja luokitellaan aineistoa, kun taas synteesissä pyritään esittämään tutkittava ilmiö uudessa perspektiivissä. Aineiston kuvailu tarkoittaa sitä, että pyritään ymmärtämään henkilöiden ja tapahtumien ominaisuuksia ja piirteitä. Tällöin etsitään vastausta kysymyksiin kuka, missä, milloin, kuinka paljon ja kuinka usein? Asiayhteyttä kuvaava tieto, eli kontekstietieto on tärkeää, jotta voidaan ymmärtää tapahtuman tai asian laajempi sosiaalinen ja historiallinen merkitys. Merkitys voidaan tavoittaa ”oikein” vain jos konteksti on ymmärretty. Aineiston luokittelu on olennainen osa sisällönanalyysiä. Se on kehys, jonka puitteissa aineistoa voidaan tulkita ja tiivistää. Luokittelemalla voidaan nimetä suuresta aineistomassasta keskeiset piirteet. Hirsjärvi & Hurme (2008, 173) toteavat että teema on tietty toistuva piirre haastateltavan haastattelussa. Se voi olla vaikkapa ja-sanan runsas käyttö, siirtymien osoittamiseksi. Teemoittelulla tarkastellaan nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle, tai jos haastateltavia on vain yksi. Ne pohjautuvat teemahaastattelu teemoihin, ainakin lähtökohtateemat nousevat esiin. Lisäksi nousee esiin muitakin teemoja, jotka saattavat olla mielenkiintoisempia kuin lähtöteemat. Haastatteluissa oli tietyt teemat, kuten elämyksellisyys, odotukset ja mitkä asiat ovat välttämättömiä matkan onnistumisen kannalta. Haastattelun edetessä esiin nousi esiin uusia teemoja, kuten ihmisten kohtaaminen matkalla, kulkeako yksin vai porukassa, ja myös fyysisen kunnon ja varusteiden merkitys. Koodaamisessa on kyse siitä että tekstistä tai haastattelusta erotellaan aineiston osia ja niitä erotellaan jonkin ominaisuuden mukaan. Samankaltaiset osat luokitellaan yhteen ja tälle luokalle annetaan yhteisen ominaisuuden mukainen nimi. (Tietoarkisto 2023)

Haastatteluissa keskityttiin matkustusmotiveihin ja asioihin jotka eniten vaikuttaa matkan onnistumiseen, sekä asioihin jotka tekevät matkasta elämyksen tai unohtumattoman kokemuksen. Keskustelimme myös siitä muuttaako matkat ihmisiä, ja miten haastateltavat ovat mahdollisen muutoksen kokeneet. Israel- ryhmässä motiivi lähteä matkalle oli kaikilla sama, se oli halu kulkea Jeesuksen jalanjäljissä. Seuraavassa Israel- ryhmän haastateltavia merkitsee kirjain I sekä numerointi ja Pyhiinvaeltaja -ryhmää kirjain S. Matkanvetäjät on myös numeroitu erotukseksi.

5.3 Matkustusmotiivit

Pyhiinvaeltaja- ryhmässä kahdella haastateltavalla oli uskonnollinen motiivi lähteä vaellukselle. Israel- ryhmässä kaikkien haastateltavien motiivi oli uskonnollinen, vaikka muitakin motiiveja kerrottiin. Pyhiinvaeltaja- ryhmässä haastateltavia motivoi matkalle lähtöön halu jättää taa nuoruusvaihe, halu kohottaa kuntoa, kohdata uusia ihmisiä, uusi maa ja uudenlainen kulttuuri ja nähdä kristillisyyttä uudesta näkökulmasta. Haastava elämänvaihe oli haluttu lähteä kohtaamaan vaelluksella, oli myös haluttu kokea seikkailu ja haluttu tavata ihmisiä erilaisista taustoista.

I1: ”Riparimatka 14-vuotiaana, Iskä on aina halunnut muistaa Israelia rukouksissa, ja hän halusi, että näen sen maan. Mahtava matka se oli, siitä oli tullut haave jo pyhäkoulussa. Arki tuli vastaan vasta seuraavilla matkoilla. Mä olen ollut lähetysarjoittelussa Israelissa yhteensä vuoden, ja olen saanut Israelista ystäviä, joihin olen edelleen yhteydessä.”

I2:” Mun ensimmäinen matka Israeliin oli parikymppisenä, se oli seikkailumatka ystävän kanssa, liftattiin ympäri Israelia ja nukuttiin Eilatın beachillä palmun alla, utiitiin kuollessa meressä ja käytiin katsomassa nähtävyyksiä. Se matka on hyvin mielessä, kun vuonna 2006 oltiin Gazan rajalla ja päästiin laulamaan armeijoihin sotilaille ja rukoiltiin. Eräs saksalainen nainen näki näyn että kolmetrisiä enkeleitä marssii Gazaan, ja seuraavana iltana alkoi sota”

I3: ”Siskon kanssa lhannematkojen mukana ja oli niin kylmä kesä, haluttiin mennä ihan mihin vaan lämpöiseen. Kyllä oli kuuma, sen muistan vieläkin ja käytiin katsomassa kaikki turistikohteet, mutta kyllä ne pyhät paikat ja historialliset paikat oli koskettavia.”

5.4 Matkan onnistumiseen vaikuttavat asiat

Pyhiinvaeltaja- ryhmässä onnistumiseen vaikuttavina tekijöinä pidettiin hyviä välineitä, kenkiä ja sukkaa, ja että fysiikka toimii. Tärkeänä pidettiin myös matkan suunnittelua ja kykyä olla joustava tarvittaessa

S3:”Vuotta puoltatoista aikaisemmin aloin käydä kaikissa urheiluvälineliikkeissä etsimässä varusteita itselleni, tiesin että repun tulee olla mahdollisimman kevyt ja että vaihtovaatteita ei tarvitse

kuin yhdet ja vaatteiden pitää olla helposti kuivuvia. Pohjakuntoa oli sen verran että suurempia vaikeuksia ei tullut.”

I3: ” Matkanjärjestäjä ja sujuva matkaohjelma, sää, matkaseura ja hyvä matkanjohtaja tai opas, kaikki nämä vaikuttavat. Oma avoin mieli vaikuttaa myös paljon.”

5.5 Elämyksellisyys

Oksasen (5.9.2023) mukaan on suuri kokemus nähdä Genesaretin järvi, se ei ole muuttanut paikkaansa aikojen saatossa. Kaikki Raamatun kuuluisat kohteet, jotka ovat heidän ohjelmassaan, kuten Öllymäki ja Getsemane, ovat ihmisille tärkeitä.

Israelin kävijöiden ryhmässä kuvattiin Israelia värikuvaraamattuna, ja myös sen takia elämyksellisenä ja unohtumattomana kohteena. Lisäksi ystävyys ja yhteenkuuluvuus paikallisten kanssa oli haastateltaville tärkeää. Paikalliset juhlat kuten Lehtimajanjuhla, sapattiateria ja vieralu häissä kuvattiin unohtumattomina kokemuksina.

I3: ” sitten olet Genesaretin järvellä ja muistat; ai niin se tapahtui täällä. (Jeesus kävelee vetten päällä). ”

S1: ” Yksi sana tai lause ei varmaan riitä. Viiden viikon vaelluksen muisto on vielä tuoreena mielessä. Tuntui että vuosien työtaakat ja historia pudotettiin harteilta pois, vaikka ei ne mitään huonoja kokemuksia olleet. Kokemuksena se oli vapauttava, ei ollut maailman taakkoja kannettava, ei työtaakkoja, ei arjen taakkoja, vain reppu selässä. Tällä hetkellä tuntuu että minulla on aika ennen Caminoa ja aika sen jälkeen. Ranskan reitillä oli pituutta 700–800 km riippuen vähän kysyykö espanjalaiselta vai saksalaiselta. Jonkinlainen aikuistumisriitti se varmaankin oli. Ajattelin myös että on aika hylätä nuoruusvaihe ja avata ovi uuteen elämäntilanteeseen. Odotusten täyttyminen oli kokonaisvaltaisempi kuin osasin odottaa.

S2: ”Haasteet ja se että olet päivän päätteksi niin väsynyt ja koet niin extreme- tunteita, sekä ihmiset joita tapaa.”

Pyhiinvaeltaja - ryhmässä espanjankielisiin messuihin osallistumista vaelluksen aikana pidettiin myös elämyksellisenä ja päämäärää kutkuttavan jännittävänä.

I1: ” Ihmisten kohtaamiset on jäänyt parhaiten mieleen, olimme siellä intifadan aikana ja ihmiset eli pelossa, saimme olla ihmisten kanssa surussa ja ilossa ja kohdata köyhiä. Kun menimme nuorten kanssa Israeliin, oli mielenkiintoista nähdä miten heidän asenteensa muuttuivat. He olivat kuulleet holokaustista mutta eivät oikein tienneet siitä mitään. Vainojen uhrien museossa käyminen oli nuorille tärkeää. Vanhusten kohtaaminen, holokaustista selvinneiden kohtaaminen jäi myös mieleen”

I2: ” Pääsin ihmiskaupan uhrien seminaariin, ihmiset kertoivat miten olivat selvinneet, se oli unohtumaton kokemus. Ystävperheen luona pääsin nauttimaan sapattiaterian, se oli elämys.”

5.6 Muutos

Anton (26.7.2023) Kyllä tällaiset matkat voi joitain ihmisiä muuttaa, mutta kaikille ei välttämättä tapahdu mitään sen kummempaa. Toisaalta näissä paikoissa tulee yleensä käytyä vain kerran elämässä, joten on ehkä tavallista parempi mahdollisuus siihen, että kokee jotain merkityksellistä. Olen kuullut sellaisenkin palautteen, että joku on perunut itsemurhasuunnitelmansa tällaisen matkan ansioista.

Oksasen (5.9.2023) mukaan palautteena asiakas, joka ennen oli ateisti, oli matkan jälkeen alkanut lukea Raamattua. Joitain matkat muuttavat ja joitain ei, mutta Israelin ystäviä ne ainakin tuo suomeen.

Kaikki tutkimuksessani olleet haastateltavat olivat kokeneet matkan unohtumattomana, yksi kuvasi elämänsä ohjautuneen konkreettisesti uuteen vaiheeseen. Toinen koki, että kun elämää kuvataan pyhiinvaelluksena, oli ihmeellistä vaeltaa muiden kanssa fyysisestikin kohti samaa päämäärää. Matkat olivat muuttaneet myös haastateltavien ajattelua, matkojen jälkeen omia vastoinkäymisiä ei olla koettu niin suurina, eikä niin pienistä asioista ollut tarvetta ” narista” .

Anton (26.7 2023) Hengellisen elämyksen kokeminen on varmasti asia, jota ei unohda, poikkeukselliset esteettiset elämykset voivat olla sellaisia, esimerkiksi joku kaunis katedraali, jollaista ei kotimaasta löydy.

I1:” Ajattelu on avartunut. Kun esimerkiksi ei tiennyt tapahtuuko joku isku, kun lähtee ulos, niin silloin oppi luottamaan Jumalaan. Silloin ymmärsi, että tämä ei ole minun käsissäni, eikä sen tarvitse olla.”

I2:” Paikalliset kun lähettää lapsensa kouluun, ei voi olla varmuutta tuleeko lapset koskaan kotiin takaisin, on itsemurhapommittajia sun muuta. Tällaisia asioita me pidämme suomessa itsestäänselvyyksinä, tuollaista ei tarvitse miettiä.

S1: Ehdottomasti muuttaa. Huomaan itsessäni uusia puolia kuten kiireettömyyden tunne, johon haikaudun, kyseenalaistan sen miksi minulla pitäisi olla kiire. Aikaisemmin sellainen ei tullut

mieleenikään. Ihmisen näkeminen on toinen asia, olen nykyään paljon kiinnostuneempi ihmisistä, ihmisten tarinoista ja mitä ihmisille kuuluu. Ihmisen arvokkuus ja halu kuulla toista, se oli varmaan se muutos, ja nähdä kristillisyyttä laajemmin, toisten kirkkokuntien rukouselämää ja hartauselämää, käsitykseni kristillisyydestä laajeni. Halu saada arki ja elämä sopivaan balanssiin, sitä myös pohdin aika paljon.”

S3: ” Minulle se oli todella voimaannuttava reissu, vaelluksen jälkeen löysin itsestäni kirjai- lijan.

5.7 Matkajärjestelyjen merkitys

1 Matkanvetäjä (25.9) toteaa, että suurin osa kristityistä matkustajista odottaa pääsevänsä kulkemaan niillä seuduilla, joilla Jeesuskin on kulkenut. Halutaan päästä näkemään Betlehem, Nasaret, Jerusalem, Genesaretinjärvi, Kapernaum, vuorisaaunan vuori, Jeriko, Beerseba, ja paljon muuta. Suuri merkitys on myös päästä tutustumaan Jad Hashmonaan (kahdeksan muisto), joka on Juudean vuorilla sijaitseva asutus, moshav shitufi, noin 15 km Jerusalemissa Tel Aviviin. Asutuksen perusti pieni ryhmä suomalaisia kristittyjä vuonna 1971.

I3 ”Aikaisemmin oli niitä järjestettyjä matkoja, mutta nykyään katson netistä hyvät hotellit ja lennot, matkailu on muuttunut tosi paljon. Ryhmämatkalla saa maasta kokonaisvaltaisemman kuvan, ja yleensä oppaat on tosi hyviä.”

I1”Me on käytetty paljon Airbnb asuntoja. Tai sitten tutut on tienneet jonkun asunnon, ja on voitu majoittua heidän luonansa. Lentoja vertaillaan jo hyvissä ajoin, äkkilähdöillä en ole koskaan lähtenyt.”

Turvallisempaa mennä tietysti jonkun järjestön kautta, varsinkin jos on eka matka, tai ottaa paketti.

Haifassa on myös hostelli jota pitää norjalainen nainen, siellä on vapaaehtoinen maksu.

Oksasen (5.9.2023) mukaan matkanjohtajan tehtävä on ryhmän kerääminen, sitä ei pysty kukaan muu tekemään. Matkanjohtaja on ryhmän iltatilaisuuksien ja aamun avauksien vetäjä, ja ryhmän seurustelu-upseeri, eli ryhmähengen ylläpitäjä

Haastateltavat molemmissa ryhmissä pitivät matkajärjestelyjä tärkeinä matkan onnistumisen kannalta, he totesivat seuraavaa; ” Haluaisin itse sellaisen oppaan, jota on helppo lähestyä ja jolla on homma hanskassa, että olo matkalla on turvallinen.” Jos on ryhmämatkalla niin on tärkeää, että opas tietää niistä raamatullisista paikoista ja historiasta. Omatoimimatkoilla on tärkeää, että kemiat toimivat matkakaverin kanssa ja se että matkaohjelma on mielenkiintoinen”

2 Matkanvetäjä (29.9.2023)” Olen käynyt Israelissa kolme kertaa ja Lourdesissa kaksi kertaa. Opiskelin papiksi Roomassa, ja asuin siellä viisi vuotta, nämä paikat ovat minulle tuttuja. Se paikka missä ihminen saa eniten hengellistä ravintoa, se on tärkein ihmisen uskon kannalta. Papin roolissa haluan auttaa ihmisiä vahvistumaan heidän uskossaan, haluan viedä heidät oikealle ”reitille”. Kun matkassa on hyviä ihmisiä, jotka elävät omaa uskoaan se vaikuttaa myös muihin, ja se on todella tärkeää. Nuorten on helppo lähestyä minua. Matkoilla on tarjolla sekä hengellistä että ruumiillista ravintoa, mutta ei syntistä.”

1 Matkanvetäjä (25.9.2023) Uskon että vetäjällä on suuri merkitys. Monia pyhän maan matkoja vedettyäni olen saanut palautetta siitä, että matkanvetäjänä olen ollut kiinnostunut matkalaisista, heidän odotuksistaan ja tarpeistaan matkan suhteen. Jos matkanvetäjä ei panosta näihin asioihin, vaan keskittyy omiin toiveisiinsa, niin matkalaiset huomaavat sen, eivätkä välttämättä enää lähde hänen vetämälleen matkalle. Asiakkaat valitsevat sellaisen matkan, jossa matkanvetäjä on kiinnostunut matkalaisten matkan onnistumisesta. Tyytyväinen ja kiitollinen asiakas on matkanvetäjälle paras palkinto hyvin tehdystä työstä.

6 Pohdinta

Haastatteluissa nousi esiin erilaisia asioita ja tunnelmia kuin ehkä perinteisellä lomamatkalla käyneiden kanssa olisi kenties noussut. Oltiin esimerkiksi valmiita yöpymään yhteismajoituksessa, pyhiinvaeltaja oli yleensä valmis tinkimään mukavuudestaan. Nuori mies kuvasi useiden satojen kilometrien yksinäistä vaellusta Santiagon tiellä näin; ”Minulla on elämä ennen vaellusta ja sen jälkeen”. Nuori nainen taas kuvasi Israelin matkoja näin; ” Naimisiin menon ja lasten saannin jälkeen parhaimpia kokemuksiani.” Tutkimustilanne oli vapautunut, haastateltavat keskustelivat asioista rennosti ja aihe oli heille läheinen. Hamasin hyökkäys Israeliin 7.10.2023 oli meillä kaikilla tuoreena muistissa, mikä toi tilanteeseen erityispiirteensä, myös korona-aikoja muisteltiin. Kaikki tutkimuksessani olleet haastateltavat olivat kokeneet matkat unohtumattomina, yksi kuvasi elämänsä ohjautuneen konkreettisestikin uuteen vaiheeseen. Oli mielenkiintoista huomata kuinka arvokkaana pidettiin hengellisiä asioita, kuinka paljon oltiin valmiita näkemään vaivaa, sellaisen kokemuksen vuoksi. Tutkimus tarjoaa tietoa pyhiinvaelluksia ja pyhän maan matkoja järjestäville tahoille, matkanvetäjille, oppaille ja muille aiheen parissa työskenteleville. Tutkimus voi olla kiinnostavaa luettavaa myös matkaa suunnittelevalle pyhiinvaeltajalle. Lähes jokaisella suurella uskonnolla on pyhiinvaelluskohteensa, mielenkiintoinen aihe jatkotutkimukelle voisi olla jonkun muun suuren uskonnon pyhät paikat matkakohteina

6.1 Luotettavuuden arviointi

Hirsjärvi & Hurme (2008, 184–185) toteavat että tutkimuksen laadukkuutta voidaan tavoitella teemmällä hyvä haastattelurunko. On myös hyvä miettiä miten teemoja voi syventää ja pohtia vaihtoehtoisia lisäkysymyksiä, sillä teemahaastattelu ei ole vain pääteemojen esittämistä. Kaikissa haastatteluissa haastattelurungon kysymykset herättivät uusia kysymyksiä ja lisää keskustelua . Litteroinnissa jätin täytesanat ja toistot kirjaamatta. Haastattelujen laatuun vaikuttaa myös teknisen välineistön taso, joka oli mielestäni riittävä. Omien arvojen vaikutus näkyy mielestäni siinä miten haastateltavat valikoituvat tutkimukseen. Tutkimukseen valikoitui enimmäkseen henkilöitä, joiden motiivi matkalle lähtöön, ja motiivi lähteä matkalle oli uskonnollinen. Validiteetin kannalta olisi ehkä ollut hyvä, jos muista syistä vaelluksen tai Israelin matkan tehneitä olisi ollut enemmän mukana. Oman tulkinnan vaikutusta olen pyrkinyt vähentämään nojaamalla teoriaan ja asiantuntijoihin työn tietoperustassa, ja valmistellut niiden avulla haastattelujen kysymykset.

6.2 Oman oppimisen arviointi

Opinnäytteen tekeminen oli monipuolinen oppimisprosessi, jossa kiehtovinta ja samalla haastavinta olivat tunteet ja kokemukset, joita pyhiinvaeltajat ja pyhän maan matkaajat jakoivat kanssani. Tunteiden vaikutus ostopäätöksiin on tiedossa, mutta tässä tapauksessa ollaan mielestäni tekemisissä erityisen ilmiön kanssa. Ihmisten matkakertomukset olivat vaikuttavia, enkä ihmeteltyt, että moni oli

alkanut pitää päiväkirjaa matkallaan. Oma kirjoitusprosessini tuntui myös pyhiinvaellukselta, loppua kohti päämäärä alkoi näyttäytyä lukuisien haastattelujen ja litterointien keskellä.

7 Lähteet

Painetut

- Aalto, I. Papinaho, A. Riihihuhta, L. & Torkki, U. 2022. Valo askelillani. Kirjapaja. Helsinki.
- Anton, E. & Kruus, A. 2023. Rooma, opas pyhiinvaeltajille. Kirjapaja. Helsinki
- Brabbs, D. 2017. Pilgrimage. Quarto Publishing. London
- Bunyan, J. 2018. Kristityn vaellus. Books on Demand. Helsinki
- Carr-Gomm, P. 2011. Sacred Places. Quercus Publishing. London
- Elonheimo K. 2003. Pieni pyhiinvaelluskirja, Gummerus. Jyväskylä
- Heiskanen, T. 2014. Israel. Otava. Keuruu
- Holloway, C. & Humphreys, C. 2016. The business of Tourism. Tenth edition. Pearson education. New York.
- Horner, S. & Swarbrooke, J. 2016. Consumer behaviour in tourism. Third edition. Routledge. New York.
- Heiskanen, T. 2014. Israel. Otava. Keuruu
- Stemp, R. 2011. Kirkkojen ja katedraalien kieli. Nemo Oy. Helsinki
- Heikkinen, A., Laato, A-M, Linqvist P. (toim.) 2017. Kristitty ja pyhä maa. Perussanoma. Kainiainen.
- Helin, A. 2023. Kuinka kapteeni Cook keitettiin. WSOY. Helsinki
- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 2010. Tammi. Helsinki
- Komppula, R. & Boxberg, M. 2005. Matkailuyrityksen tuotekehitys. Edita. Helsinki
- Kostiainen, A., Ahtola, J., Koivunen, L., Korpela, K., Syrjämaa, T., 2004. Matkailijan ihmeellinen maailma, Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki
- Mayor, P. & Risku, M. , 2022. Opas yksilöiden ja tiimien motivointiin, 16 perustarvetta muuttuvissa työympäristöissä. Alma Talent. Helsinki.
- Oksanen, T. Tammelantorilta Toiviomatkoille. Maija Nyman, Hannu Nyman, 2019. Printon as. Tallinna.
- Puustinen, A. & Rouhiainen, U-M, 2007. Matkailumarkkinoinnin teorioita ja työkaluja. Edita Prima. Helsinki

Rahner, H. 2019. Maria ja kirkko. Hansaprint Oy.Turku

Reiss, S. 2013. Reiss Motivation Profile. Suomen motivaatiotalo.

Rochester, E. 2022. Women and pilgrimage, artists, and their lineages. Teoksessa: Women and pilgrimage, Quinn, E.M. & Smith, A.T.2022.Wallingford, Oxfordshire.UK: Boston, MA: CABI s.95-98 Boniface & Cooper, 7th edition, 2016. Worldwide destinations. Routledge. New York

Seppänen, L. 2018. Motivaatio, perseelle potkimisen käsikirja. Fitra. EU

Siirala, L. 2022. Pyhiinvaellus nykyhetkeen. Otava. Keuruu.

Stausberg, M. 2011. Religion and tourism crossroads, destinations, and encounters.Routledge. New York

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki

Verhelä, P. 2.painos 2016. Matkailun perusteet. Kuopion liikekirjapaino. Kuopio.

Sähköiset

Luettavissa: <https://akiliitot.fi/pyha-metsakylpy-luontohengellisyys-kokonaisvaltaista-hyvinvointia-tukemassa/> Luettu 20.9.2023

Luettavissa: <https://www.sitra.fi/blogit/luonnon-vahvistamiseksi-tarvitaan-dialogia-mutta-yksin-se-ei-riita/> Luettu: 20.9.2023

Luettavissa: <https://inthewoodsdear.fi/fi/retkeily/tassa-ovat-suomen-hienoimmat-5-pitkaa-vaellusta/> Luettu: 15.9.2023

Luettavissa: <https://wccm.org/> Luettu: 15.9.2023

Luettavissa: <https://katolinen.fi/pyha-ruusukko/> Luettu 20.9.2023

8 Liitteet

- Missä olet tehnyt pyhiinvaelluksen?
- Miksi lähdit pyhiinvaelluksella / pyhän maan matkalle
- Millainen kokemus se oli?
- Millaista matkaseuraa sinulla oli, vai lähditkö yksin?
- Mitkä asiat motivoi lähtemään vaellukselle?
- Mitkä tekijät tekevät matkasta elämyksen tai unohtumattoman kokemuksen?
- Mitkä tekijät vaikuttavat mielstäsi eniten matkan onnistumiseen?
- Millainen henki/ tunnelma on vaelluksella/ matkalla?
- Millainen kokemus vaellus/ matka oli fyysisesti?
- Mikä on matkanvetäjän merkitys näillä matkoilla/ vaelluksilla?
- Millainen matkanvetäjä on hyvä matkanvetäjä?

- Mikä on matkaseuran merkitys matkoilla/ vaelluksilla?
- Miten kartoitat vaelluksia, Pyhän maan matkoja/ hintoja?
- Mitkä asiat koet tärkeimmiksi vaelluksen aikana?
- Muuttaako nämä matkat ihmisiä?
- Muutuitko itse?